

UNIwersytet Wroclawski
Biblioteka Wydziału Prawa

20575

II

T HENRYK DRZEWIECKI

STUDJA I MATERJAŁY DO DZIEJÓW NOTARJATU W POLSCE

CZĘŚĆ I
OGÓLNA

SKŁAD GŁÓWNY U GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA
1928

REJENT HENRYK DRZEWIECKI

STUDJA I MATERJAŁY
DO
DZIEJÓW NOTARJATU
W POLSCE

CZĘŚĆ I
OGÓLNA

SKŁAD GŁÓWNY U GEBETHNERA I WOLFFA
WARSZAWA
1928

DRUK ST. NIEMIRY SYN I S-ka
pod zarządem Józefa Puchalskiego.
Warszawa Pl Napoleona 4, tel. 76-40.

~~ZAKŁAD HISTORII~~
~~PRAWA POLSKIEGO~~

20575

Studja i materiały do dziejów notariatu w Polsce.

ŹRÓDŁA.

- Uchwały Sejmu Grodzieńskiego z roku 1793.*
Księgi Kościelne Wyszowskie.
Stanisław Zawadzki. Prawo Cywilne. 1861.
A. Niemirowski. Wykład Notariatu. 1876.
J. W. Bandtkie — Historia Prawa Polskiego. 1850.
„Urządzenie Aktowe” (Protokoły rezolucyj Komisji Rządzącej. Archiwum przy ulicy Jezuickiej w Warszawie Nr. 5, S. Z.).
Stanisław Krzyżanowski — Księgi Ławnicze Krakowskie.
Franciszek Piekosiński. Najstarsze księgi i rachunki miasta Krakowa (Monumenta, IV).
Stanisław Kutrzeba — Historia źródeł dawnego prawa polskiego.
X. Teodor Ostrowski — Prawo Cywilne Narodu Polskiego. 1787.
Józef Rafał — Dawny proces polski. 1925.
Stanisław Estreicher — Początki prawa umownego. 1901.
Volumina Legum.
-

Niniejsze uwagi kreślę w celu uzupełnienia niemi pracy mej pod tytułem „Zarys dziejów notarjatu w Polsce“.

Wobec niemożności objęcia naraz całego materiału, dotyczącego historii notarjatu polskiego, realizuję plan mój częściowo, korzystając przedewszystkiem z materiału książkowego; do wykonania jeszcze pozostaje większa część pracy, mianowicie wyzyskanie archiwów i bibliotek stołecznych. Jeżeli mi się to nie uda, albowiem prowadzę kancelarję rejentalną na prowincji, skorzystam z przysłowia: feci, quod potui, faciant meliora potentes.

Dotychczasowe moje prace, mianowicie pomieniony „Zarys dziejów notarjatu w Polsce“, oraz szkic „O izbach notarjalnych“ uważam za wstęp do obszerniejszego studjum nad historją notarjatu polskiego, do czego niezbędne są długie badania archiwalne.

Przy wskazaniu źródeł do pierwszej z pomienionych prac moich zostały pominięte: „Dawny proces polski“ prof. Józefa Rafacza, „Historja organizacyi sądownictwa w Królestwie Polskiem“ A. Heylmana, „Zarys historyi adwokatury w Polsce“ Stanisława Cara, i t. II „Monumenta“ w opracowaniu A. Z. Helcla, co niniejszem prostuję. Czuję się w obowiązku złożyć podziękowanie Panu Profesorowi Józefowi Rafaczowi za łaskawe udzielenie mi cennych wskazówek z zakresu dawnego prawa polskiego, a Księdzu Dziekanowi Wiktorowi Mieczkowskiemu za użyczenie mi Ksiąg Parafji Wyszowskiej.

Dalszy ciąg studjów moich nad notarjatem polskim obejmował by, jako części poszczególne: analizę historyczną aktu notarjalnego, kwestję języka polskiego w aktach XVI i XVII wieku, stosunek sądów kasztelańskich do sądownictwa dobrowolnego, sądownictwo dobrowolne na Litwie i Rusi przed wprowadzeniem Statutu Litewskiego, kwestję aktów, zeznawanych: w kancelarjach sejmowych, w metrykach: koronnej i litewskiej i przed generalnym starostą Wielkopolskim, akta epoki rozbiorowej i wogóle zbadanie ważniejszych momentów w rozwoju historycznym notarjatu w Polsce; zbadanie wyszczególnionych kwestyj wymaga przedewszystkiem prac archiwalnych.

Urzędowość i obrzędowość przy zeznawaniu aktów dobrej woli w Polsce. Geneza regenta i pisarza hipotecznego. O pisarzu i regencie według uchwał sejmu Grodzieńskiego z roku 1793. O przyjmowaniu aktów dobrej woli według „Urządzenia Aktowego”. Akta dobrowolnego sądownictwa miejskiego w Polsce przedrozbiorowej. O aktach dobrej woli, figurujących w księgach parafjalnych w Wyszku nad Bugiem. O języku polskim w dawnych aktach sądowych. O generale Wielkopolskim. O klauzuli egzekucyjnej. O pieczęciach rejentów na terytorjum okupacyjnym podczas wojny światowej. Udział komorników oraz surrogatorów w przyjmowaniu aktów dobrej woli. Formy czyli wzory aktów dobrej woli w układzie X. Teodora Ostrowskiego.

Urzędowość i obrzędowość przy zeznawaniu aktów dobrej woli w Polsce.

W aktach dobrej woli najdawniejszych, dotyczących alienacji lub zastawu dóbr ziemskich, które to akty były w Polsce zeznawane wobec króla, księcia dzielnicowego lub wojewody, figurowało zwykle pięciu lub sześciu świadków zeznania aktu, w tej zaś liczbie zazwyczaj było dwóch pisarzy czyli notariuszów (scriba, notarius).

W akcie po wyszczególnieniu imienia i nazwiska, tytułu, względnie miejsca pochodzenia owych świadków, dodawano formułę: „et aliis quam plurimis fide dignis“, to jest i wobec innych jaknajliczniejszych wiarogodnych świadków; inaczej mówiąc, świadkami byli, oprócz szczegółowo wymienionych, wszyscy obecni, akt więc zeznawany był „coram publico“, wobec wszystkich, i w ten obrzędowy sposób nadawano aktowi charakter publiczności oraz pewności.

Pochodzenie tej obrzędowości należy objaśnić w ten sposób, że, kiedy aktów piśmiennych jeszcze nie było i przejście praw własności do nieruchomości wyrażano zapomocą podania zielonej gałązki lub włożenia czapki sprzedającego na głowę nabywcy, chciano urzędowość i pewność danej transakcji zastąpić obrzędowością, wyrażającą się przez obecność jaknajwiększej ilości wiarogodnych świadków, którzy by mogli ową transakcję w każdej chwili stwierdzić. Wogóle najdawniejszymi formami stwierdzenia umowy były: klątwa na niedotrzymujących umowy, ofiara na rzecz świątyń czy biednych i przysięga.

Na znak, iż na zgubę narażony będzie wiarołomny kontrahent, łamano lub rzucano na ziemię: łaskę, nóż, słomę. Z ofiarami na rzecz bogów była połączona uczta, jako symbol pojednania się kontrahentów; w następstwie moment sakralny odpada i pozostaje po dziś dzień praktykowane „obłanie“ umowy „biberagium“ czyli „litkup“ (lit — obstwein); około XIII wieku litkup przechodzi z Niemiec do Polski; symbolem związania się czyli zobowiązania się przez umowę służyło połączenie rąk kontrahentów, także wręczenie pierścienia; w następstwie porządek prawno-religijny ustępuje miejsca prawno-państwowemu.

Zczasem, w aktach, zeznawanych w sądach lub w urzędach, to jest coram iudicio czy też coram officio, ilość świadków zmalała do dwóch ze względu na zwiększający się autorytet instytucyj państwowych, oraz ich funkcjonariuszów, tak że obrzędowość zostaje zastąpiona przez urzędowość aktu.

W ostatnich czasach system dwuświadkowy został ograniczony; mianowicie według ustawy z dnia 5.VII-1926 (Dz. Ust. Nr. 72), przy aktach odwołania testamentu, oraz przy wszelkich aktach, jeżeli chociaż jedna ze stron nie umie lub nie może pisać, albo jest ślepa, głucha, niema czy głuchoniema, jest konieczna obecność dwóch świadków i ciż świadkowie mogą stwierdzić tożsamość osób, uczestniczących w akcie; w innych wypadkach obecność świadków jest zbyteczna i rejent sam, jako osoba urzędowa, jest uprzywilejowanym świadkiem aktu.

Geneza regenta i pisarza hipotecznego.

Książd pijar Teodor Ostrowski, który w roku 1787 wydał podręcznik prawa cywilnego polskiego w języku polskim, mówi (t. II, str. 18), że istotną zasadą sądów polskich jest pisarz sądowy; rutynowany pisarz czyli sekretarz sądowy tembardziej był ceniony, że trudno było w dawnej Polsce o sędziów wykwalifikowanych.

Początkowo, kiedy sądy funkcjonowały nie stale, lecz tylko podczas roków czyli kadencyj sądowych, pisarz sądowy był mniej obciążony pracą; z chwilą wprowadzenia stale funkcjonujących kancelaryj przy officium castrense w wieku XVI oraz zapoczątkowania hipoteki polskiej praca pisarza zwiększa się.

Pisarz sądowy miał do pomocy podpisarzy czyli podpisów; jeden z nich, zawiadujący wewnętrzną stroną kancelarii sądowej, otrzymuje miano regenta, do zakresu działalności którego należało też przyjmowanie aktów dobrej woli; drugi z podpisarzy, który, należy przypuszczać, prowadził zapisy hipoteczne, był prototypem pisarza hipotecznego. Termin „pisarz hipoteczny“ figuruje dopiero w ustawach hipotecznych 1818 i 1825 roku, zastępując uprzednio istniejący tytuł „konserwatora“.

Oczywiście, początkowo podział pracy kancelaryjnej między pisarza, podpisarza hipotecznego i regenta nie był ścisły i jeden drugiego zastępował. Termin pisarz i regent, zarów-

no w uchwałach sejmu Grodzieńskiego z roku 1793, jak i później, zlewa się w jedno miano pisarza aktowego. W roku 1808 mianowano przy Warszawskim Sądzie Apelacyjnym dwóch pisarzy aktowych z prawem przyjmowania aktów w obrębie całego kraju; termin „notarjusz“ zamiast terminów: „regent“ czy „pisarz aktowy“ powstaje w Polsce porozbiorowej pod wpływem prawodawstwa Napoleona; przez ustawy hipoteczne z 1818 r. i 1825 r. wydane dla Królestwa Kongresowego, został wyraźnie określony charakter regenta i pisarza hipotecznego. Należy zaznaczyć, że w dniu 1 stycznia 1823 roku w Krakowie została ogłoszona analogiczna ustawa hipoteczna, która przetrwała tam do chwili wprowadzenia kodeksu austriackiego, to jest do dnia 23 marca 1855 r. Urzędowego pisarza umów, od wieku XVII począwszy, oficjalnie i w potocznej mowie zwykle nazywano regentem czyli rejentem; termin ten przeszedł i do literatury (Pan Tadeusz, Zemsta) i po dziś dzień jest w użyciu; niepopularny zaś termin „notarjusz“, aczkolwiek ustawowo obecnie przyjęty, brzmi obco; w dawnej Polsce oznaczał on pisarza wogóle (notarius, scriba), w Polsce zaś porozbiorowej był narzucony przez prawodawstwo francuskie i rosyjskie; w mowie potocznej i w ustawach hipotecznych polskich używa się i obecnie terminu regent czyli rejent.

O pisarzu i regencie według uchwał ostatniego sejmu Grodzieńskiego z r. 1793.

Rota przysięgi regenta według uchwał sejmu Grodzieńskiego z roku 1793 jest zasadniczo ta sama, co ustanowiona przez konstytucję sejmową z roku 1768 (V. L. VII. f. 709), z tą tylko różnicą, że jest całkowicie przytoczona w języku polskim bez domieszki łaciny.

Pomieniona przysięga, charakteryzująca obowiązki regenta na schyłku wieku XVIII, brzmi w następujący sposób: „Ja przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż, mając powierzone akta do przyjęcia wszelkich tranzakcyj, one wiernie sprawować będę, rekognicje wszelkie stosownie do zeznawania

i przełożenia podającego przyjmować i oszukania wszelkiego między zeznającymi przestrzegać będę. Też rekognicje i transakcje wszelkie sam swoją ręką, nikomu protokołu nie pozwalając w Kancelaryi, a nie w gospodzie wpisywać będę i rekwirującym zaraz wydawać bez depaktacji nie omieszkam i od suscepty więcej wymagać nadto, jak jest w terażniejszej ustawie nie będę, od ekstraktów więcej płacić, jak od arkusza ścisłym charakterem po złotemu jednemu nie dopuszczę i palestrantów przy kancelaryi będących w tem pilnie przestrzegać będę, a nieposłusznych temu prawu sądowi donieść powinienem, żadnego nie mając względu, tak na bogatego, jako i na ubogiego, na obywatela lub przychodnia, na przyjaciela lub nieprzyjaciela, każdemu według Boga i sumienia przyjmować i nic przeciwnego prawu w transakcjach podpisywać obliguję się. Tak mi Panie Boże dopomóż“.

W części II art. IV uchwał sejmu Grodzieńskiego z 1793 roku, gdzie traktuje się o urządzeniu miast, wspomina się i o regencie miejskim, mianowicie, że w miastach głównych magistrat składać się ma: z 12 radców, z pomiędzy których jeden będzie Prezydentem, a także z Pisarza, Regenta i Syndyka. Do obowiązków regenta, między innemi, należało: zastępować pisarza, zarządzać archiwum, przyjmować sporządzenie transakcyj kupna i sprzedaży dóbr w mieście tudzież innych aktów perpetuitatis, przyjmować zapisy, wydawać ekstrakty, sporządzać inwentarze majątków; pisarz i regent winni składać przysięgę na obradach ekonomicznych. W miastach głównych sądy ordynaryjne, składać się miały: z wójta, radców, ławników, pisarza i regenta sądowego.

Regent-archiwista trybunalski pełnił obowiązki stale, regent zaś dekretowy był wybierany tylko na czas trwania trybunału, lecz nie więcej, niż cztery razy zrzędu.

O „Urządzeniu Aktowem“.

Zdobywszy ziemie polskie, zabrane uprzednio przez Prusy, Napoleon oddał je pod zarząd Komisji Rządzącej.

Przed wprowadzeniem Kodeksu Napoleona Komisja Rządząca, mając na widoku uregulowanie sądownictwa dobrowolnego, wydała ustawę, z dnia 6 czerwca 1807 roku, pod tytułem „Urządzenie Aktowe“, składającą się z dziewiędziesięciu siedmiu paragrafów. Według § 19 „Urządzenia“, na zgłoszenie się stron, żądających od sądu przyjęcia transakcyi, wyznaczony będzie do suscepty sędzia lub komornik lub asesor w działaniu dobrowolnego sądownictwa „doskonąłą wprawę mający“ oraz jeden przysięgły protokulista, gdzie zaś się znajdują pisarze aktowi, nie potrzeba dalszego zgłoszenia, ale strony wprost udadzą się do nich; zatwierdzenie i wydanie aktu należało do Sądu (§ 66).

Na zasadzie art. 18 instrukcyi hipotecznej ministra sprawiedliwości, z dnia 21.IX 1809 roku, zostali ustanowieni konserwatorowie hipotek powiatowi i departamentowi, przemianowani następnie w pisarzów hipotecznych.

Według dekretu królewskiego z dnia 11 lipca 1809 roku (art. 7), nikt nie może zostać pisarzem aktowym bez złożenia egzaminu asesorskiego i odbycia praktyki.

Organizacja notariatu w Królestwie Kongresowem zaszczęła się na przepisach o organizacyi władz sądowych (postanowienie królewskie z dn. 4 lipca 1808 roku) oraz na później szych ustawach i instrukcjach hipotecznych.

Akta dobrowolnego sądownictwa miejskiego w Polsce przedrozbiorowej.

W miastach, miasteczkach i osadach sądownictwo sporne, zarówno jak i dobrowolne, wykonywali: wójt (advocatus) z ławnikami (scabini), radni, burmistrz (consules), ich zastępcy (proconsules) i magistrat (praetorium); sądownictwo to dotyczyło nie tylko mieszczan, lecz i szlachty, zamieszkałej w mieście. Sąd wójta i ławników zwał się iudicium juratum, albowiem wójt i ławnicy byli przysięgli; sąd, zwany iudicium bannitum, roztrząsał sprawy naruszenia spokoju, choć i przed tym sądem również zeznawano akta dobrej woli.

Sąd miejski odbywał się zwykle co pół miesiąca i nosił nazwę *judicium expositum*; dla chwilowo przebywających w mieście sąd mógł być zwoływany na każde żądanie i zwał się wtedy *judicium emptum*; ważniejsze sprawy sądzono trzy razy do roku; sąd taki nazywano *judicium magnum*.

Z ksiąg ławniczych krakowskich w opracowaniu St. Krzyżanowskiego, oraz z ksiąg miejskich krakowskich w opracowaniu Fr. Piekosińskiego (*Monumenta*, IV) przytaczam niżej po jednej inskrypcji.

Na stronnicy ósmej pomienionych ksiąg ławniczych figuruje następująca inskrypcja, dotycząca sprzedaży nieruchomości w Czarnej Wsi przez Małgorzatę i jej córkę, Katarzynę, wobec ich opiekuna, Mikołaja Stolczila, — Henslinowi: *Judicium magnum feria sexta Iohannis et Pauli (26 Junii 1366), Advocatus Otto Westfal, co znaczy: sąd wielki, w piątek, dnia 26-VI-1366 roku, wobec wójta, Ottona Westfala:*

In eodem iudicio praedicta domina (Margaretha) cum filia sua Catherina, quarum tutor inibi Nicolaus Stolczil fuerat, Henslino (predicto) resignavit ortum *) in Nigra villa.

Na stronnicy 365 t. IV „*Monumenta medii aevi historica*“ znajdujemy następujący zapis, dotyczący sprzedaży domu w Kazimierzu przez Małgorzatę, wdowę po Stanisławie, małżonkom Andrzejowi i Dorocie: 1440 die 20 mensis Junii, Casimiriae, Margaretha vidua Stanislai domum suam Casimiriae sitam Andreae Boromeo et Dorotheae uxori ipsius confert. Zapis ten w całej rozciągłości brzmi, jak następuje: Nos Johannes Briganth, Johannes Romer, Nicolaus Friooff, Petrus Zolko, Mathias Bargil, Cristinus Schrolle, Nicolaus tutor, Martinus Bialucha et Sigismundus contrifex, jurati civitatis Casimiriensis recognoscimus publice universis, presenciam notitiam habituris, quod nostri coram iudicio bannito per nos more consueto contestato, cui Petrus noster advocatus praesidebat, personaliter constituta honesta Margaretha, relictā Stanislai, sana corpore, bonaque

*) Uwaga: ortus oznacza stronę lub część wschodnią; możliwe jednak, że wyraz ortum został mylnie wydrukowany zamiast hortum (ogród).

sua utens ratione, non compulsa, non illecta, neque aliquo errore circumventa, sed animo suo bene deliberata, *resignavit* domum suam muratam et hereditatem penes Jacobum Stolz ex una et juxta Petrum *Holaattem* Walaachum ex altera partibus utrisque in platea Cracoviensi Casimirae funditus situatam, per Stephanum Rossa, suum verum et legitimum tutorem, coram nobis electum et constitutum, eo jure et dominio quemadmodum sola habuit et hucusque tenuit legitimeque possedit, in tali et tanta longitudine circumferenza et profunditate, Andreae Boromeo, Dorotheae suae legitimae uxori, suisque tenendam et legitime possidendam, vendendam, commutandam, alienandam, donandam in ipsorumque usus meliores et beneplacitos convertendam: hoc duntaxat excepto, quod domum prescriptam sive hereditatem nulli personae spirituali aut nobili vendere presumant, consulum consensu nostre civitatis irrequisito, Harum evidenciam litterarum sigilli nostri officii juratorum appendenciam munitarum. Actum et datum Casimiriae, feria secunda post Viti anno Domini millesimo quadringentesimo quadregesimo. W przytoczonem akcie nie fugurują świadkowie i nie oznaczono ceny sprzedaży, ani nazwisk, są tylko podane imiona stron.

O aktach dobrej woli, figurujących w księgach parafjalnych w Wyszku nad Bugiem.

Skorzystałem z możności przejrzenia odpisów dawnych ksiąg parafji w Wyszku nad Bugiem z wieku XVII, w których figurują akta, zeznane przed władzami miasta Pułtusk i osady Wyszku, a dotyczące zapisów na rzecz kościoła w Wyszku, wobec czego zostały one do ksiąg parafjalnych wciągnięte; urząd Wyszowski zwie się tutaj Officium Consulare Oppidi Viscoviensis, a urząd miejski Pułtusi (ratusz) — Praetorium Pultoviense; używano także zwrotów: coram officio et actis consularibus Pultoviensibus czy też Viscoviensibus.

Przytaczam odpis testamentu, zeznanego w języku polskim w 1691 roku przez Reginę Grabowską przed władzami osady Wyszaków nad Bugiem: Actum Viscoviae, Feria Cinerum, Anno domini Millesimo sexcentesimo nonagesimo primo in praesentia famatorum: Dudzik, Proconsulis, Martini Socha, advocati, Valentini Wielgolaski, scabini jurati:

Byli ci wzwyż specyfikowani zesłani na wysłuchanie Testamentu Sławetnej Reginy Grabowskiej, która będąc chorą na ciele, ale na zmyśle bardzo dobrze zdrową, w ten sposób testament czyniła. „Obierając sobie za opiekuna Testamentu Jmci Xdza Wiewiórskiego y Pana Jana Brokowskiego Leśniczego Jaśnie Wielmożnego Jmci Xdza Biskupa Płockiego. Naprzód jeżeli mię Pan Bóg z tego świata powoła, tedy Ducha mojego polecam Panu Bogu, a ziemi Ciało. Te złotych sto, które u Pana Brokowskiego Leśniczego Biskupstwa Płockiego y Małżonki Jego, które na tychże gruntach są zapisane y od których wyderkauff powinien płacić kościelną liczbą po złotych sześć y Sukcessorowie tych dóbr, którzyby zostawali na tychże gruntach, tak je dysponuję. Z tego wyderkauffu Jmci Xdzu Altarzyście na dwie msze złotych dwa, które msze święte ma odprawiać Jmć Ksiądz Wiewiórski Altarzysta Wyszkowski y sukcessorowie Jego za duszę moją. A złotych zaś cztery ubogim szpitalnym troygu na białe odzienie, którym będą rozumieć opiekunowie. Poniewasz wyderkauff anticipative zawsze płacił, tedy y w tym roku już dał złotych cztery, który rok się poczynął X-ma novembris Anno 1691, a kończyć się będzie ultima Octobris Anno 1692, nie zostaje więcej u Pana Brokowskiego tylko złotych dwa, które przy dokończeniu Roku ma oddać na mszę Ś.; nowinę zaś jedną pod Olszanką, która leży podle nowiny pomienionego Pana Brokowskiego, na którym dała złotych półósma, tedy tam przeznaczam używania pomienionemu Panu Brokowskiemu dotąd póki mu summa nie będzie powrócona, albo też wiecznemi czasy dopłaciwszy wytrzymać ma Pan Brokowski Walentemu Abramczykowi. — Buda, która stoi pod Ratuszem — zlecam do zawiadowania Panu Brokowskiemu która chodzi złotych dziesięciu, ktoby te pienią-

dze dał na mię mają być obrócone na obchód pogrzebowy. Małżonka zaś mojego Jakuba Grabowskiego, który, uczyniwszy podział dóbr, swoją część odebrał, od wszystkiego oddalam, jako od wiernej swojej pracy, ponieważ y za żywota y w chorobie mojej starania nie miał o mnie, tedy też y po śmierci moją niech się nie szczyci pracą“. — Ex protocollo causarum rescriptum per me Notarjum Juratum Franciscum Kryliński, co znaczy, że powyższy testament został przepisany z protokołu sądowego przez przysięgłego notariusza kościelnego Franciszka Krylińskiego.

O języku polskim w dawnych aktach sądowych.

Język łaciński utrzymał się w aktach sądowych do końca wieku XVIII. Profesor Rafacz zaznacza (Dawny Proces Polski, str. 36), że język polski został wprowadzony, jako obowiązkowy, w r. 1563 przy pisaniu aktów sądowych, a więc i aktów dobrej woli, w ziemi Oświęcimsko-Zatorskiej, co trwało do roku 1616, kiedy i tu ustanowiono język łaciński. Było by pożądane zaznajomienie się z terminologią prawniczą i stylem owych aktów dobrej woli, pisanych popolsku, tembardziej, że pomieniony czas przypada na okres złotego wieku literatury polskiej.

O generale Wielkopolskim.

J. W. Bandtkie (Historja Prawa Polskiego, str. 421) wspomina, że starosta Wielkopolski sprawował sądy już w początku XIII wieku, a więc w epoce Piastów; zwano go wielkim sędzią, następnie zaś generałem Wielkopolskim; do jego jurysdykcji należało siedem grodów: Poznań, Kalisz, Gniezno, Kcynia, Konin, Kościana i Pyzdry. Wobec tego, że późniejsze konstytucje wspominają, iż przed generałem Wielkopolskim „more antiquo“ zeznawano, akta dobrej woli, należy wnioskować,

wać, że zeznawano je przed nim od najdawniejszych czasów jego urzędowania, to jest od wieku XIII.

O klauzuli egzekucyjnej.

W Królestwie Kongresowem wszelkie wypisy główne aktów rejentalnych nosiły następującą intytulację: „My, Cesarz Wszech Rosyj, Król Polski etc. — Wiadomo czynimy, iż przed Regentem Kancelaryi przy Sądzie (Sądach Pokoju)... zeznanym został akt osnowy następującej. Działo się w..... w domu pod Nr. ... — w kancelaryi Regenta dnia roku; zakończenie zaś wyciągu głównego, zwane klauzulą egzekucyjną, brzmiało w następujący sposób: „zalecamy i rozkazujemy wszystkim Komornikom Sądowym, od których by się tego domagano, aby akt ten wyegzekwowali, Prokuratorom, aby tego dopilnowali, Komendantom i Urzędnikom siły zbrojnej, aby dodali pomocy wojskowej, gdy o takową prawnie wezwani będą“.

Klauzula powyższa przejęta z prawa francuskiego przetrwała aż do roku 1877, to jest do czasu wprowadzenia języka rosyjskiego do sądownictwa w Królestwie.

Clausula executiva lub clausula garantigia powstała we Włoszech około XII wieku. W Niemczech i Francji zawierano umowy sub clausula, to jest pod gwarancją: *picturae famosae* (obraźliwego malowidła), *servitutis* (niewoli), *honoris* (czci); w razie uchylenia się od wykonania umowy, winny miał być odmalowany w sposób obraźliwy, utracić wolność, czy też miał być uważany za pozbawionego czci.

W dawnej Polsce na niedotrzymujących umowy używano przekleństwa; umowę wzmacniano też przysięgą na ewangelję; wreszcie pozostało tylko powołanie się na infamię lub banicję (sub poena personalis infamiae); w tym razie pod banicją czy infamię należy rozumieć nie ściśle, kryminalne tych terminów znaczenie, lecz prędzej utratę dobrego imienia i odpowiedzialności majątkowej (*bannitio*, *infamia simplex*).

O pieczęciach rejentów na terytorjum okkupacyjnem podczas wojny światowej.

Podczas wielkiej wojny okupanci nie wprowadzili do regentury zmian zasadniczych. W okupacji niemieckiej napis na pieczęci rejenta figurował popolsku i poniemiecku z oznaczeniem nazwiska rejenta i sądu, do którego był on przynależny, w okupacji zaś austriackiej rejenci używali pieczęci wyłącznie w języku polskim, przyczem pośrodku też był umieszczany początkowo herb danej gubernji, a korona rosyjska nad herbem została usunięta; przy ustanowieniu w 1917 roku sądów polskich herb gubernji został zastąpiony przez Orła Białego, a do wyrazu „rejent“ dodano „Królewsko-Polski“; wreszcie z rozporządzenia Rady Regencyjnej wyraz „rejent“ został zamieniony na „notariusz“, przyczem usunięto nazwę „Królewsko-Polski“.

Udział komorników oraz surrogatorów w przyjmowaniu aktów dobrej woli.

Oprócz: pisarzów, regentów, oraz ich zastępców, wiceregentów, suscepię, czyli przyjmowanie aktów, jak widać z konstytucji Sejmu Warszawskiego z r. 1616 (V. L. III f. 295), sprawować mogli komornicy ziemscy (p. u T. Ostrowskiego, t. II, str. 29) podczas leżenia ksiąg sądowych; mieli to być ludzie osiedli, a więc odpowiedzialni majątkowo. Jeszcze wcześniej, bo w r. 1496 Statuta Jana Albrechta głoszą (V. L. I f. 257), że notariusze i komornicy, w zastępstwie sędziego ziemskiego, mogą przyjmować zapisy. („coram quibus — Notario et Camerariis homines ad librum venientes inscriptiones facient in libro, aut describant prout cuilibet inscribendi vel describendi necessitas incumbet“).

Również subdelegaci czyli surrogatorzy, jako zastępcy sędziów i pisarzów, akta przyjmowali. Konstytucja z r. 1776 dotyczy pozwolenia na czynienie wieczystych transakcyj bez obecności surrogatora przed księgami grodzkimi w wojewódz-

twach: Poznańskim, Kaliskiem i Gnieźnieńskim, co w innych województwach już wcześniej zostało zaprowadzone (V. L. VIII f. 916).

W aktach najdawniejszych figuruje zwrot końcowy: *notariis lub camerariis praesentibus*, to jest, że akta zeznano, nie licząc innych obecnych osób, także wobec pisarzy czy komorników; w pomienionych aktach figurowali oni, jako uczestnicy i świadkowie aktów i faktycznie mogli brać udział w redagowaniu aktów, lecz prawo nie upoważniało ich do przyjmowania tychże aktów, co nastąpiło w drodze późniejszej praktyki sądowej, która zczasem znalazła wyraz prawny w odnośnych konstytucjach; zresztą kwestja ta dotyczy analizy historycznej aktu notarialnego, której ma być poświęcony w przyszłości specjalny dział.

Regent i w zastępstwie tegoż wiceregent, jako najstarszy z *susceptantów*, zawiadywali kancelarjami grodzkimi; zczasem jednakże w województwach, pod Statutem Litewskim będących, regenci sami osobiście zawiadywać mieli kancelarjami, a to na zasadzie rezolucyi Rady Nieustającej, z dnia 19 maja 1786 roku za Nr. 336. Przy sposobności przytaczam kompetencję Rady Nieustającej (t. II Inwentarza Vol. Legum), która przetrwała od 1775 do 1789 roku.

Art. III Władza, Powaga y Powinności Rady. Rada Nieustająca nie ma mocy Prawodawczej y sądzącej, ale tylko *execucyi Praw pilnować* powinna. Wydawać może *assignacje* do Skarbu z funduszu, na *expensa extra ordinarijny* iej dyspozycjom zostawionego; ale *Konsyljarze* Rady nic ztąd partycypować nie będą mogli. Projekta *publico użyteczne* przyjmować y *rezolwować* będzie, a nie *utwierdzone* Prawem do Seymu odeszłe. Projekta *praw reformy* spisze y *zbiór Praw Cywilnych y Kryminalnych* na Seym wygotuje. Wysyłać będzie *Ambassadorów y Ministrów* do Dworów Cudzoziemskich y onym *Instrukcje* poda. Na Urzędy Elekcyjne trzech Kandydatów *per vota secreta* obierze. *Baczyć* ma na zachowanie *Traktatów y Sojuszów z Postronnemi*.

Do Rady Nieustającej należała też interpretacja praw. X. Ostrowski we wstępie do „Prawa Cywilnego“ mówi, że rezolucje Rady Nieustającej, „lubo mocy prawa nie mają, przecież są nieodstępną regułą cywilnym i sądowym magistraturom, iak sobie w zachodzących prawa obojętnościach lub zawiłościach postąpić mają“.

O Radzie Nieustającej, a w szczególności o jej powstaniu traktuje praca Władysława Konopczyńskiego p. t. „Geneza i ustanowienie Rady Nieustającej“, wydana w roku 1917 nakładem Akademji Umiejętności.

Formy czyli wzory aktów dobrej woli w układzie X. Teodora Ostrowskiego.

Poniżej zostają przytoczone formy czyli wzory lub aryngi aktów polskiego sądownictwa dobrowolnego w Koronie i na Litwie w układzie X. Teodora Ostrowskiego, które to wzory są ostatnim wyrazem myśli prawniczej polskiej w dziedzinie aktu notarialnego w czasokresie, poprzedzającym bezpośrednio upadek polityczny dawnej Rzplitej.

Formy koronne zostały zaczerpnięte: ze Słońskiego (1765 r.) w języku łacińskim, z Januszowskiego (1600 r.) w języku polskim, a z Zagurskiego w obu tych językach; formy litewskie podane są wyłącznie w języku polskim; przy czem „wszystko to, cokolwiek z późniejszymi prawami lub praktyką prawniczą nie zgadzało się, odmienione i poprawione zostało“; niektóre z form zostały zamieszczone w „Zarysie dziejów notariatu w Polsce“.

Pomienione wzory stanowią zakończenie tomu II Prawa Cywilnego Narodu Polskiego, pracy, wydanej drukiem w 1787 roku przez X. T. Ostrowskiego, która stanowi obecnie rzadkość bibliograficzną, dla tego więc uważałem za wskazane włączyć niektóre z owych wzorów czyli form, w celu ich szerszego udostępnienia, do materiałów do historii notariatu polskiego.

„Litera Z, S lub J, przy tytule wzoru umieszczona, oznacza nazwiska: Zagurski, Słoński, Januszowski“.

Formy kontraktów, zapisów, i niektórych sądowych tranzakcyi Koronnych.

F O R M A

Skryptu ręcznego. Z.

Ja niżej na podpisie wyrażony, znam tym niniejszym Skryptem moim, który takowey wagi i waloru mieć chcę, jak gdyby przed Aktami Grodzkimi lub też Ziemskimi któremi-
kolwiek Koronnemi autentycznie zeznany i roborowany był: Iż ia na własną potrzebę moją, zaciągam u Jmci Pana N. rzetelney i istotney Summy w monecie lub złocie obrączkowym Zł: Pol: N. I tę wzwyż pomienioną Summę N. Zł: Pol: na Święto N. w Roku da Bóg bliskim przyszłym N. nieodwłócznie bez wszelkicy protestacyi i trudności, do żadnego nie udaiąc się Sądu i Urzędu, ani też żadnych na nią nie przyjmuiąc areztów, ale rzetelnie i istotnie na Termin wzwyż przerzeczony, iako Jmci Panu N. własną, pod zakładem drugiey takoweyże Summy, do rąk własnych Ja z Sukcessorami memi zapłacić przyrzekam. A teraz Prowizyą, po pięć od sta rachuiąc Zł: Pol: N. od teyże Summy należącą, temuż Jmci P. N. wyliczam. Żeby zaś ta wzwyż przerzeczona Summa wszelkie miała bezpieczeństwo; na dobrach moich ruchomych i nieruchomych, summach pieniężnych w ogólności i szczególności wszystkich, Ja i z Sukcessorami memi zapisuię się. W przypadku zaś w naymniejszym punkcie sprzeciwienia się; *Forum N. vel, ubiquinarium: vel,* w każdym Sądzie i Urzędzie do odpowiedania, osobiwie Sąd Trybunału Koronnego bez żadney excepcyi, ani też prawnych iakichkolwiek wynalazków, Ja i z Sukcessorami memi naznaczam: oraz i do nagrodzenia szkod, ieżliby iakie na po-
tym wyniknąć miały, zapisuię się. A teraz tę Kartę moją Aktami N. dla tym większey wagi i pewności roborować deklaruię, na co się ręką moją własną podpisuię. Działo się N. N. dnia N. etc.

F O R M A

Komplanacyi. Z.

Za pośrednictwem WW. Jchmciów Przyiaciół niżej na podpisach wyrażonych, takowa między Jmć N. z iedney, a Jmć P. N. z drugiey strony, w niżej opisany sposób nieodmienna sta-
nęła ugoda i postanowienie. Iż Jmć P. N. wstrzymuiąc dalszy
prawa proceder za Summę N. dekretem Trybunalskim przysa-
dzoną, i Prowizyą od niey należącą ogółem wyrachowana,
zgodził się, i pomienioną Summę wypłacić tak deklaruie: Nay-
przód Summę Złł: Pol: N. natychmiast do rąk Jmć N. wylicza,
z którey poprzednim skryptem ręcznym kwitowany iest. Sum-
mę zaś N. nazaiutrz po Święcie N. w Roku N. w Grodzie N. od-
dać obowiązuię się, tak, aby ta Summa z wyrażoną Summą,
wyniosła N. tysięcy: Albo w tydzień Dobra prawu swemu po-
dległe Wieś N. z przyległościami w Woiewództwie N. leżąca,
trzyletnim Kontraktem, któren *in Forma* na ten czas spisany
bydź powinien w zastawną puści Possessyą. Tak iednak, że beś-
pieczeństwo pomienioney Summy, póki nie będzie gotowizną
wyliczona, na Dobrach N. zapisuie się. Co sobie Strony obydwie
strzysmac będą powinny pod zakładem N. (ieźli komplanacya
zaszła o Summę: Jeźli o kwestyą dziedzictwa dóbr; tedy *sub
damnis Terrestribus*. A ieźli o pretensye, wiolencye etc: pod
rygorem kar prawem R. 1768. opisanych.) O które *Forum* N.
do odpowiedzi sobie naznaczaia, i też Komplanacyą, przy
podpisaniu się Jchmciów PP. Przyiaciół, rękami własnemi pod-
pisawszy, dla lepszey wagi i pewności Aktami N. roboruia.
Działo się N. etc: etc.

F O R M A.

Punktów do Kontraktu

Resignationis.

Primo Jmć P. N. dobra N. zarezyguie. v. Summ N. z go-
tową possessyą ustąpi, a to za Summę N. *pro pretio* dóbr N. v.
in vim pretensyi N. umówioną... *Secundo* Długi lub Wyderkaffy

N. na gruncie zostaną. A resztę, to jest Summę N. JP. N. czyto za szacunek dóbr wspomnianych, czyto za Summy sobie przekazane, alboliteż *in vim* pretensyi N. gotowizną lub ratami zapłaci, lub Summ ustąpi, lub z długu przez JP. N. winnego skwituje. *Tertio* Inwentarz dóbr Strony przez siebie lub wysadzonych Przyjaciół lub Plenipotentów spiszą. *Quarto* JP. N. Kontrakty *Resignationis Donationis* tey Tranzakcyi tyczące się *in spatio* czasu N. ułoży i też urzędownie zeznać obowiązue się. *Quinto* Wszelkie papiery do tey Substancyi lub do Summ przekazanych służące, Stronie prawa nabywającej oddane będą. *Sexto* Ewikcyą generalną od długów i wszelkich przeszkód JP. N. na dobrach swoich wszystkich, lub w szczególności na dobrach N. ostrzega: Alboliteż gotową Ewikcyą, iaką ma od Jurisdatora swego zapisuie. Lub też *citra quamvis Evictionem* dóbr i Summ ustępuje. *Datum etc.*

F O R M A

K o n t r a k t u R e s i g n a t i o n i s . Z .

Miedzy Jmć P. N. niegdy Jmci P. N. z niegdy Jeymć P. N. spółdzonym Synem, Dóbr po nich pozostałych naturalnym między innemi Konsukcessorami, Sukcessorem z iedney; a Jmć P. N. z drugiey Strony; Stanał pewny i w niczym nieodmienny Kontrakt *Resignationis* Dóbr Wsi N. vel części we wsi N. w Woiewództwie N. Powiecie N. leżącey w niżey opisany sposób. Iż tenże Jmć P. N. mając te Dobra równym prawem z innemi Konsukcessorami po niegdy Jmci Panu N. prawem natury na się spadłe (*ieżeli są długi, pisz:*) a długami różnemi przez Jmci P. N. inonerowane, do których Possessyi dotąd przyiść nie może; Więc te Dobra pomienione N. w Woiewództwie N. a Powiecie N. leżące (długami N. obciążone) nic sobie, ani Sukcessorom swoim nie zostawuiąc, ale tak, iak są w swych granicach, ze wszystkimi do tych Dóbr (*a ieżeli są i części, doday:*) i części przynależytościami, z Budynkami, Dworami, Ogrodami, Łakami, Lasami, Zaroślami, Polami,

Stawami Sadowkami, Poddanemi, tak teraz w tych Dobrach zostającami i ich robociznami i daninami, iako też i z tych Dóbr i części Poddanemi zbiegłemi, Jmć P. N. i iego Sukcessorom, umówiwszy się z nim za Summę pewną, nazawsze daie, daruie i rezygnuie. W które to Dobra N. i Części we Wsiach (*wyraż Wsie po przezwisku*) zostające, Tenże Jmć P. N. poprzedni Wsi albo części iey Dziedzic, terażnieyszemu Dziedzicowi Jmć P. N. i Sukcessorom iego Intromissyi wolney natychmiast dopuszcza: A dopuszczoney, ani sam przez siebie, ani przez subordynowane Osoby przeszkadzać nie powinien. I owszem od wszelkich impeccacji prawnych i nieprawnych, tudzież Summ iakimkolwiek sposobem tak na Osobę swoją, iako i innych Konsukcessorów spadkowych i do tych Dóbr (v. części wyżej wyrażonych) ściągających się, ieżeliby napotym iaka miała urość kwestya, ewinkować powinien będzie, i ninieyszym Kontraktem na wszystkich Dobrach, iako i Summach wszelkich zupełne bezpieczeństwo i Ewikcyą zapisuie, i ninieyszym Kontraktem *Resignationis* przyrzeka. Co wszystko i każdą rzecz z osobna Strony pomienione strzymać sobie i wypełnić *sub damnis Terrestribus, absque quovis Juramento ad simplicem verbis assecurationem taxandis*, obiecuia, i dla większego waloru Aktami N. roboruia: *Forum*, w przypadku nieuiszczenia się do odpowiedzi Trybunał Koronny, lub Gród N. zobopólnie umówiony Strony obiedwie naznaczaia: I Kontrakt ten rękami własnemi podpisuia. Datum etc: *Prócz wzwyż wyrażonego Kontraktu, podpisuia zobopólnie Strony Inwentarz stosownie do Kontraktu ułożony.*

F O R M A

D l u g u. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Terrestribus, v. Castrensibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore v. sanus mente, aeger corpore, Foro suo quovis competentis omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti

autem N. in se, Posteris ac Bona, sua generaliter omnia, quo ad Actum hunc attinet, benevole assumpta, palam, publice, libereque recognovit. Quia ille Summam N. monetarum et numeri in Regno currentis, Generoso N. illiusque Successoribus, certi, veri, iusti, liquidique debiti seu mutuatae pecuniae, tenetur ac debet. Quam quidem Summam hinc et ab Actu praesenti pro feria (*wyraż czas naznaczony*) de ut supra Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, Haereditariis et Obligatoriis, Summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, una cum provisione per quinque a centum computanda, daturum, soluturum, et realiter enumeraturum, repositurum, et relicturum, repositamque, et relictam rursus inde non effidejussurum, nec modo quovis arrestarum aut intertubaturum, se suis cum Successoribus inscribit, et obligat: Idque sub vadio similis Summae N. Flor: Polon: per se Recognoscentem Succedaneosque suos, in casu Inscriptioni praesenti debitorum in aliquo contraventionis, Summaeque totalis et integrae non solutionis, eidem Generoso Creditori suo vel illius Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo, nulloque modo evadendo. *Pro quo quidem* vadio, modo praemisso ad solvendum succubito et transgresso, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis praesentis Debitorum non completa, nihilominus complenda, Summaque praefata non soluta; superscriptus Generosus Recognoscens, suis cum Succedaneis jure conventus, Foro competenti ut supra renuntiando, coram praesenti N. Officio, cui se suis cum Succedaneis et Bonis suis generaliter omnibus hac in parte ad respondendum subiicit et incorporat; Ad primam Instantiam praefati Generosi Creditoris sui vel illius Successorum peremptorie respondere, stare, juri parere, et omne Judicatum pati, suis cum Posteris debeat et tenebitur. Primum terminum uti et alios omnes exinde subsequentes, semper peremptorios, Dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus et defensionibus, protestationibus, praescriptionibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus, earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum,

ialitiis juris, praescriptione Terrestri, Bello, Interregno, Conventionibus, Actione pro majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitatibus, literis exemptus vel restium, ad Munimenta, ad Evictorem et in genere universis juris mediis et defensis evadendo, nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto renuntiando: Sed Inscriptioni praesenti debitorae, omnibusque ejus contentis, vadio quoties opus fuerit soluto, Foro satisfacere, se suosque Successores ac Bona sua generaliter omnia ad id obligando et onerando Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

K w i t u z C e s s y a i E w i k c y a . S .

Coram Officio Actisque presentibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et Jurisdictione propria etc. palam, publice, libereque recognovit. Quia ipse suo et Generosae N. Consortis suae (pro cujus ratihabitione cavet et se praesentibus inseribit) nomine Generosum N. illisque Successores de Summa N. Florenorum Polonicalium, assecuratione certa hic vg. Varsaviae Die N. Mensis N. Anno N. supra praemissam Summam eidem Generosae N. per N. data et Actis praesentibus FERIA N. Anno N. roborata, Testamento olim Generosi N. sibi legata, et ad solvendum inscripta et assecurata, adpraesens verò ad manus sui recognoscentis per Generosum N. sibi realiter et in effectum cum provisione competenti exsoluta, quietat, emittit liberum, absolutumque facit et pronuntiat perpetuo et in aevum. Nec non de eadem Summa N. Flor: Pol. Testamentaria, in rem ejusdem N. uti praemisam Summam exolventis, illiusque Successorum cedit et condescendit, omneque et integrum hoc idem jus suum et competentiam praemissorum, in rem praefati N. Quietarii simulque Cessionarii sui illiusque Successorum transfert, transfundit, et incorporat plenarie et ex integro. Dans et concedens idem Generosus Recognoscens supra-

scripto N. Quietatorio et Cessionario suo Illiusque Successoribus plenariam facultatem et omnimodam absolutamque potestatem, jus praefatum modo praemisso cessum et condescensum, tenendi habendi et possidendi, illoque uti, pacifice fruendi et ad usus suos suorumque Successorum quosvis beneplacitos, libere convertendi, idque totum, quidquid praemissorum necessitas, jurisque praesentis Cessio et Transfusio ab ipsis exiget et exposcet, exequendi. Insuper idem Generosus Recognoscens ad Acta quaevis Authentica Regni vim et robur perpetuitatis in se habentia, memoratam Generosam Consortem ad approbandam per ipsam praesentem Inscriptionem Quietatoriam simul et Cessionariam, intra decursum et spatium v.g. dimidii anni, statuere et personaliter adducere, ab eaque vel in eventu mortis ab illius Successoribus, ut praemissa exequantur efficere: Antequam verò statuerit, vel ut praemissa exequantur effecerit, praememoratum N. Quietatorium et Cessionarium, ab omni et quavis impetitione juridica ex re et persona Generosae Consortis suae statuendae, intuitu praemissorum quovis modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni toties quoties opus fuerit tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere, se, suis cum Successoribus, de et super Bonis suis generaliter omnibus, mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, Summissisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis inscribit et obligat, idque sub similis. Summae N. Florenorum Polonicalium vadio, per se Recognoscentem in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum non completionis, praedictae Generosae Consortis suae statuendae non statuitionis, et ab impedimentis ejusdem quovis modo exoriundis, Generosi N. Quietatorii et Cessionarii sui aut illius Successorum non evictionis, eidem N. Illiusque Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo, nulloque modo evadendo. *Pro quo quidem* vadio, modo praemisso ad solvendum succubito, et transgresso, ac re conditioneque Inscriptionis Quietatoriae et Cessionariae non completa, nihilominus complenda, superscriptus Generosus recognoscens suis cum Posteris jure conventus, Foro etc: peremptorie respondere

etc: Primum terminum uti et alios etc: sed Inscriptioni praesenti Quietatoriae et Cessionariae etc: Recognitionis praesentis vigore.

(Konkluzją tey i innych Tranzakcyi, masz wyżej pod Formą Długu od słów: Pro quo quidem: dla tego często tu opuszcza się.)

Et in continenti Idem Generosus recognoscens sanus mente et corpore existens, mediante quo supra recessu, palam, publice, libere, ac per expressum recognovit: Quia ille Summam praedictam N. Floren: Pol: Testamentariam, Generosam Consortem suam concernentem, de manibus Generosi N. levatam, in et super Bonis suis generaliter omnibus, ac Summis ubique haerentibus, jure et titulo Evictionis inscribit, securitatemque ejusdem Summae pro interesse ejusdem Generosae Consortis suae cavet, Recognitionum praesentium vigore. *(Tu wyraż Recognascentis podpis de verbo ad verbum, iak się podpisze.)* Et in Continenti Idem Recognoscens eidem Summae super Bonis suis securitatem cavet.

F O R M A

K w i t u z P r o c e s s u . S .

Coram Officio Actisque praesentibus N. comparens personaliter Generosus N. sanus etc. palam, publice, libereque recognovit: Quia ipse Generosum N. et ejus Posteris de causa et Actione eidem Generoso N. ad Officium vel Judicium *(wyraż Forum, w którym ta sprawa agitowała się)* intuita *(tu zaś Causam illius Acitionis, na przykład:)* Provocationis in duellum, mutilationis manūs sinistrae vel dextrae, intentata et instituta; Necnon de quibusvis Protestationibus, Visionibus, Obductionibus, Citationibus, Relationibus, Decretoque inquisitionis, totoque Causae istius Processu; Necnon de summa N. mutilatione praedictae manūs, et quibusvis praetensionibus, mediante Complatione inter se Recognoscentem ab una, et eundem Generosum N. Partibus ab altera, Die N. Mensis N. Anno N. in Villa

vel Urbe *aut* Oppido N. subsecuta, manibus protunc se Complacantium et Amicorum subscripta, sigillisque munita, cessa et adsolvendum assecurata; ob praestitam sibi Recognoscenti Summae praemisse N. Flor: Pol: plenariam et sufficientem satisfactionem, quietat, emittit et liberum declarat. Processum integrum ac Complacationem eandem cassat, tollit, mortificat et annihilat, sibi suisque Posteris vigore praemissorum omnium perpetuum imponendo silentium, Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

K w i t u Z a r ę c z n e g o . S .

Coram Officio et Actis praesentibus Castrensibus Capitanealibus N. Comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, palam, libere, benevole, ac per expressum recognovit: Quia ipse Generosum N. de Summa N. Flor: Pol: numeri et monetae in Regno currentis, olim à Generoso N. sibi legata, ad praesens per manus N. realiter et in effectu ad manus sui Recognoscentis exoluta et enumerata, quietat, liberum emittit, absolutumque facit et pronuntiat perpetuo et in aevum. Ejusdemque Summae N. Flor: Pol: per se Recognoscentem realiter levatae securitatem pro integritate Summam eandem exsolventis, omnimodam in et super Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, summisque quibusvis pecuniariis habitis, et in post Divina gratia favente habendis, inscribit, cavet et assecurat, idque sub vadio similis Summae Flor: Pol: per se Recognoscentem Successoresque suos, in casu Inscriptioni praesenti cautoriae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in eadem contentorum non completionis, eidem Generoso N. et Successoribus ejus ad solvendum luendo, et succumbendo, nulloque modo evadendo. Pro quo quidem vadio modo praemisso ad solvendum succubito et transgresso, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis praesentis Cautoriae non completa, nihilominus complenda, suprascrip-

tus Recognoscens suis cum Successoribus jure conventus, Foro quovis proprio competenti renuntiando, coram Actis N. hac in parte ad respondendum se subiicit et incorporat. Ad primam instantiam memorati N. et ejus Successorum peremptoriae respondere; stare, juri parere, et omne judicatum ferre suis cum Successoribus debebit et tenebitur. Primum terminum uti et alios etc. (*Reszta Konkluzji bierze się powszechna, o której masz wyżey.*) Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

Roboracyi. S.

Coram Officio et Actis praesentibus N. comparens personaliter NN. sanus mente pariter et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et jurisdictione propria posthabita, praesenti autem N. in se, Posteris, ac bona sua generaliter omnia, quo ad Actum hunc attinet benevole assumpta, palam, publice, libereque recognovit; Quia ipse (*naprzykład w następującej okoliczności*) suo et Magnificae N. sui Recognoscentis Consortis, pro cujus ratihabitione cavet, et se praesenti inscribit nomine, Scriptum suum certum manuale et Assecurationem de actu et data illius (*wyraż miejsce i czas*) in rem et personam Magnifici N. datam et conscriptam, manu sui Recognoscentis subscriptam et sigillatam, ligamentis in eadem assecuratione expressis, necnon vadio N. firmatam, in omnibus ejusdem Assecurationis conditionibus, contentis, punctis, clausulis, articulis, nexibus, vadio, Foro, ligamentis, beneficiisque generaliter universis in toto, in rem et personam memorati N. roborat, approbat, confirmat et ratificat: Illamque se suis cum Successoribus, de et super Bonis suis generaliter omnibus, mobilibus et immobilibus, haereditariis, summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, firmiter tenere, complere, exequi et inviolabiliter observare; Eidemque tam in toto, quam in quavis ejus minima parte, Assecurationem praefatam ad Inscrip-

tionem praesentem roboratoriam, et Inscriptionem praesentem roboratoriam ad Assecurationem praefatam, mutuo vicissimque referendo, satisfacere, inscribit et obligat: Idque sub similibus ligamentis et N. Flor: Pol: vadio per se Recognoscentem, Posterisque suos, in casu Inscriptioni praesenti roboratoriae et Assecurationi praefatae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in iisdem contentorum non completionis, Eidem N. illiusque Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo nulloque modo evadendo. Insuper memoratus Generosus Recognoscens, memoratam Generosam Consortem suam ad approbandam per ipsam Inscriptionem praesentem Roboratoriam, vel similem huic faciendam, ad Acta quaevis authentica Regni vim perpetuitatis in se habentia, intra decursum *vg.* sex Septimanarum statuere, et personaliter adducere, ab eaque vel in eventu mortis, ab illius Successoribus, ut praemissa exequantur efficere: Antequam verò statuerit, vel ut praemissa exequantur effecerit, memoratum Generosum N. illiusque Successores ab omni, et quavis impetitione juridica ex re et persona suprascriptae Generosae Consortis suae statuendae, ratione praemissorum, quovis modo exoriunda, in omni Iudicio et Officio Regni, toties quoties opus fuerit tueri, defendere, evincere, eliberare, et intercedere, se suis cum Successoribus, de et supra Boni suis generaliter omnibus, mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, summisque quibusvis pecuniariis habitis, et habendis, inscribit et obligat: idque sub similibus et seorsivis ligamentis et Summae NN. Flor: Pol: vadio per se Recognoscentem, Posterisque suos, in casu memoratae Generosae Consortis statuendae, non statuitio- nis, ab impedimentisque ejusdem vel in eventu mortis ab illius Successoribus ratione praemissorum quovis modo exoriundis recensiti Generosi Domini N. illiusque Successorum non evictionis Eidem Generoso N. illiusque Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo; Pro quibus quidem ligamentis et vadiis modo praemisso ad solvendum succubitis et transgressis, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis praesentis roboratoriae et Assecurationis praefatae non completa, nihilominus complenda,

in omni puncto suprascriptus Generosus Recognoscens suis cum Posteris jure conventus, Foro competenti ut supra renuntiando, coram quovis Judicio et Officio Regni, cui vel quibus se suis cum Successoribus, ac Bonis suis generaliter omnibus, hac in parte ad respondendum subiciit et incorporat; Ad primam Instantiam suprapraefati Generosi N. illiusque Successorum peremptorie respondere, stare, juri parere, et omne judicatum ferre suis cum Posteris debet et tenebitur. Primum terminum, ut et alios omnes exinde subsequentes semper peremptoris, Dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus, et defensionibus, protestationibus, praescriptionibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus, earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum, fataliis juris, praescriptione terrestri, bello Interregno, Conventione, Actione pro Majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitate, Literis Exemptis vel restium, ad munimenta, ad Evictorem, et in genere universis juris mediis et defensis, non evadendo. nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto renuntiando; sed inscriptioni praesenti Roboratoriae et Asecurationi praefatae, omnibusque eorum contentis, vadio vel vadiis, toties quoties opus fuerit solutis, Foro satisfacere, se suosque Successores, ac Bona sua generaliter omnia, ad id obligando et onerando, Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

Przypisu Żonie przez Męża. Z.

Comparens N. etc. Sanus etc. recognovit. Quia ipse ad priorem Summam N. Flor: Pol: modo simplicis Debiti coram Actis N. Feriâ N. Anno N. Generosae Consorti suae inscriptam, Summam N. Flor: Pol: adscribit, adjungit, et associat, ita, ut simul juncta, efficiat Summam N. Flor: Pol: Quam Summam supras-

criptam, simul junctam, et insimul computatam, idem Recognoscens suis cum Successoribus in et supra Bonis suis generaliter omnibus etc. (*scribe ex Forma simplicis Debiti: ad verba:* nulloque modo evadendo) inscribit, se submittit et obligat: Idque sub vadio Summae suprascriptae simul junctae, et in unum combinatae, simili: videlicet N. Flor: Pol: (*Scribatur ad finem ex simplici Debito, à verbis:* Pro quo quidem etc.)

F O R M A

Cessy i z Dożywocia Dóbr Królewskich. Z.

Comparens personaliter N. sanus etc. recognovit: Quia ipse inhaerendo Consensui Sacrae Regiae Majestatis, sibi Recognoscenti, ad cedendum de Jure suo Advitalitio, quod sibi super Capitaneatum N. vel Villas N. in Palatinatu N. et Districtu N. situm et jacentem serviebat, per Eandem S. R. M. Dominum Nostrum clementissimum de Actu et data illius N. die N. Mensis N. Anno N. dato, manu ejusdem S. R. M. subscripto, et Sigillo majoris *vel* minoris Cancellariae Regni communito, infra acticando, cujus tenor verborum talis: (*Scribatur de tenore Consensus: quo finito: sic.*) Originale vero supra acticati Consensus, S. R. M. ab Officio praesenti recepit, de quo recepto, sibi que realiter extradito, Officium quietat per praesentes. De omni et integro Jure suo. quod sibi super Capitaneatum N. videlicet N. Oppidum N. vel Villam N. serviebat, cum omni Bonorum eorundem, seu Capitaneatús memorati jure, dominio, proprietate, propinquitate, tituloque Cessionario, tum cum praediis. curiis, areis, aedificiis etc. (*ut in Forma Donationis*) nullis penitus exceptis; Jam exnunc et defacto Generosus N. adhaerendo Consensui suprascripto Sacrae Regiae Majestatis, cessit et condescendit, prout praesentibus cedit et condescendit, omneque et integrum hoc idem Jus suum, in Personam ejusdem Cessionarii sui transfert, transfundit, et incorporat plenarie, et ex integro, nihil Juris,

dominii, proprietatis, propinquitatis, ac competentiae cujusvis ex praemissis, pro se, seu quopiam alio reservando, seu excipiendo. In quod quidem Jus cessum seu Bona Juri cesso praesentibus subjecta, Intromissionem realem et actualem, pacificamque possessionem, per Ministerialem quemvis Regni Generalem et Nobiles duos praesentibus deputatos, quandocunque voluerit acceptandam, eidem Cessionario suo jam exnunc dare, et libere admittere etc. In et supra Bonis suis generaliter omnibus etc. in posterum habendis inscribit, se submittit et obligat etc. (*vide Formę Donacyi.*)

F O R M A

Zapisu Opieki. Z.

Comparens personaliter Generosus N. olim NN. Filius, sanus etc. recognovit: Quia ipse existens post fata eorundem Generosorum Parentum suorum charissimorum in tenera aetate Orphanus, nec Bonis suis mobilibus et immobilibus, post fata Parentum suorum charissimorum, ullo modo disponere valens; Ad regendum et gubernandum tam Bona sua generaliter omnia quam Personam suam propriam, in verum ac legitimum Tutorem Generosum N. inscribit, eligit, constituit ac solenniter ordinat. Dans et concedens eidem Generoso N. Tutori suo plenariam facultatem, omnimodam absolutamque potestatem Bonis suis generaliter omnibus haereditariis et obligatoriis, mobilibus, et immobilibus, Summisque quibusvis pecuniariis, disponendi, gubernandi, regendi: Tum quoque Summas quasvis levandi, de levatis nomine sui Recognoscentis quietandi, in Bona munda importandi, caeteraque omnia munia ac officia, verum legitimumque Tutorem de Jure concernentia, obeundi, exequendi, ac debitę peragendi. Promittens et inscribens se, id totum, quidquid perpraedictum Tutorem in praemissis omnibus, actum, gestum, constitutumque fuerit, pro rato et grato suscepturum. Hac sua etc.

F O R M A

Abrenuncyacyi od Substancyi Rodzicielskiej przez Żonę. S.

Coram Officio Actisque etc. Comparens personaliter Generosa N. Generosorum NN. Filia, Generosi N. Consors legitima, cum personali ejusdem Mariti sui, uti Tutoris Conjugalis auctoritate et assistentia, sana mente pariter et corpore existens, Foro etc. palam, publice, libereque recognovit: Quia cum ipsi, per Generosos Parentes, v. Fratres, de Summa N. Floren: Polon: dotali, se Recognoscentem de bonis Paternis et Maternis concernente, et ad praesens realiter et in effectum per dictos NN. sibi exsoluta; Nec non in rebus quibusvis mobilibus, parapharnaliis cunctis, ac tota expeditione muliebri plenariè satisfactum sit; Proinde, ob praestitam sibi ejusmodi satisfactionem, Bonis iisdem Paternis et Maternis et quibusvis successivis in rem Supradictorum abrenuntiando, quietat, emittit liberos, absolutosque facit et pronuntiat perpetuó et in aevum: Nihil sibi praetensionis in post reservando, aut quomodolibet praecustodiendo: Scripta quaevis et Manifestationes, si quae coram Actis quibusvis Regni authenticis intuitu praemissorum factae fuerint, cassat, tollit et mortificat, Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

Donacyi. S.

Coram Officiis et Actis praesentibus N. Castrensibus Capitanealibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competentis omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti vero N. in se, Posteris, ac Bona sua generaliter omnia quo ad Actum hunc attinet benevole assumpta, palam, publice, libereque ac per expressum recognovit: Quia ipse Bona sua propria et haereditaria, videlicet

totam et integram Villam N. dictam, in Palatinatu N. sitam et jacéntem, cum omni Bonorum eorundem jure, dominio, proprietate, propinquitate, utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, redditibus, attinentiis, et pertinentiis, structuris, aedificiis, praediis, granaliis, hortis, pomariis, sepibus, sepimentis, agris, pratis, campis, sylvis, foeniciis, pascuis, pasanariis, nemoribus, indaginibus, rubetis, dumetis, vepretibus, virgultis, mericis, apisteriis, apum mellificiis, rivis, rivulis, torrentibus, aquarum decursibus, fluviis, fluminibus, lacubus, paludibus, stagnis, piscinis magnis et parvis, eorumque demissionibus, Tabernis, Tabernatoribus, Molendinis, Molendinatoribus, eorumque metretis, tum Subditis, Cmethonibus, Hortulanis, Inquilinis, Colonis eorumque censibus, decimis, dationibus, tributis, pensionibus, vigiliis diurnis et nocturnis, dierum laboribus, vecturis, officiisque quibusvis per eosdem ab antiquo pendi et praestari solitis, commodisque et emolumentis generaliter omnibus nunc provenientibus et in posterum proventuris: Cumque *Jure Patronatús*, (ieźli do tych dóbr przyłączone jest: lub kto go zbyć nie chce, pisze: *Salvo Jure Patronatús*;) Nihil pro se suisque Successoribus, aut alii cuiquam reservando seu excipiendo: Verum ita latè, longè, circumferentialiterque prout praefatorum Bonorum haereditas se in suis metis et limitibus extendit et protrahit, estque ab allis vicinis Bonis et fundis contiguís signisque metalibus distincta et dislimitata, seque Recognoscentem ab antiquo spectabat et concernebat, jam exnunc et defacto Generoso N. illiusque Successoribus dat, donat, inscribit et resignat, prout praesentibus dedit, donavit, inscripsit et resignavit, purae, verae, merae et irrevocabilis Donationis titulo ac haereditate. *In qua quidem Bona* praesentibus donata et resignata idem Recognoscentem eidem N. Donatario suo illiusque Successoribus realem intromissionem, actualem, pacificamque possessionem cum praesentaneo Bonorum eorundem usufructu, per Ministerialem Regni Generalem quemvis et Nobiles duos facilius ad idem conducendos, vigore Inscriptionis praesentis donatoriae officiosè capiendam et assumendam, jam exnunc et defacto liberè dat et admittit; datamque et admissam,

nec per se, nec per suas quasvis submissas et subordinatas personas praepedire, denegare, adimere, inturbareque, aut modo quovis injuriari: *Quinimo eundem* Generosum Donatarium suum, sive ejus Successores ab omni et quavis impetitione juridica omnium et singularum Personarum statûs, sexûs, gradûs et conditionis cujusvis ac praeminentiae existentium, ratione praemissorum Bonorum, quocunque modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni per omnes praescriptiones terrestres, prout ad quamlibet personam terrestris spectat et pertinet praescriptio, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere et intercedere Bonaque praefata ab omnibus Juribus, oneribus, vinculis, submissionibus, debitis, inscriptionibusque quibusvis prioribus et posterioribus, dotum dotalitiarumque, Reformationum, Advitaliarum, ac alterius cujusvis tituli juribus, Bona praefata quovis modo afficientibus, et aggravantibus: Tum Citationibus, Concitationibus, Innotescentiisque quibusvis: necnon lucris, perlucris, Processibus quibusvis Judiciariis super iisdem Bonis importatis et importandis, semper munda et libera reddere et efficere, se etc. in Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, habitis et habendis, inscribit et obligat, idque sub damnis terrestribus simpliciter et absque corporali Juramento taxandis per se Recognoscentem Posterisque suis; In casu Inscriptioni praesenti donatoriae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in eadem contentorum non completionis, eidem Generoso N. Donatario suo illiusque Successoribus ad solvendum luendis et succumbendis, nulloque modo evadendis. *Pro quibus quidem* damnis Terrestribus simpliciter et absque corporali Juramento taxandis et edicendis, modo praemiso ad solvendum succubitis et transgressis, ac re conditioneque aliqua Inscriptionis non completa, nihilominus complenda, suprascriptus Recognoscens suis cum Successoribus Jure conventi, Foro competenti ut supra renuntiando, coram praesenti Castrensi Capitaneali N. Officio, cui se suis cum Successoribus ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte ad respondendum subiicit et incorporat, ad primam instantiam memorati N. sui

Donatarii illiusque Successorum peremptoriè respondere, stare, juri parare, et omne iudicatum pati, suis cum Posteris debebit et tenebitur: *Terminum primum* uti et alios exinde subsequentes semper peremptorios, dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus, defensionibus, protestationibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum, fataliis juris, praescriptione terrestri, Bello, Interegno, Conventioneque, actione pro majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitate, literis exemptûs vel restium, ad munimenta, ad Evictorem, et in genere universis juris mediis et defensis non evadendo nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto renuntiando: Sed Inscriptioni presenti donatoriae, omnibus ejus contentis, damnis terrestribus quoties opus fuerit solutis, Foro satisfacere, se suosque Successores ac Bona sua generaliter omnia ad id obligando et onerando Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

Reindukcyi Z.

Comparens etc. sanus etc. recognovit: Quia ipse Bona sua propria infrascripta sibi Recognoscenti per infrascriptum N. coram Actis N. Feriâ N. Anno N. proximè praeterito donata et resignata, totam videlicet et integram Villam vel Oppidum N. vel Sortes N. in Palatinatu N. et Districtu N. sita et jacentia, cum omni Bonorum eorundem seu Villae memoratae Jure, dominio etc. (*scribatur omne ex Donatione: forma*) dedit, redonavit. In quae quidem Bona seu Villam memoratam, praesentibus redonatam, Intromissionem eidem Redonatario suo etc. (*ibidem*) Quinimò eundem Redonatarium suum, et ipsius Successores ab omnibus generaliter impedimentis ex re, persona, et occasione sua suorumque Successorum, praemissorum ratione tantum exoriudis et emergentibus, in omni Judicio et Officio Regni,

tam in toto quam in parte, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere, et intercedere, Bona praefata praesentibus redonata etc. (*scribatur ad finem ex Donatione.*)

F O R M A

Cessyi przysądzzonego dlugu. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Capitanealibus N. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens N. etc. Foro suo quovis competenti omissa, et Jurisdictione propria posthabita, presenti vero Castrensi N. in se, Posteris ac Bona sua generaliter omnia quo ad Actum hunc attinet, benevole assumpta, palam, publice libereque recognovit: Quia ipse de omni et integro Jure suo, Summa videlicet N. Florenorum Polonicalium unâ cum Provisione ab eadem Summa proveniente, Decreto Tribunalitio Regni Lublinensi Feriâ etc. Anno etc. sibi, uti jure divino et naturali se concernente, adjudicata, in Bonisque N. haerente: Tum quoque de omnibus in genere Decretis tam Tribunalitiis Regni Lublinensibus quàm Officii praesentis ex seriis partium controversiis latis, et Actibus quibusvis Executorialibus et Bonorum Traditionibus, Inscriptionibus originalibus, tam obligatoriis, debitoriis, et contractibus quibusvis, quam et subsequentibus cessionariis ad Summam praemissam et ad Bona Villae N. quovis modo sese referentibus, totoque Causae Processu Judiciario, prout haec eadem Decreta, tum quoque Inscriptiones originales et subsequentes cessionariae, actus executoriales, ut latius praemissa in se sonant, cum omnibus tam Inscriptionum, Contractuum, Cessionum, Decretorum ac Actuum executorialium, totiusque Causae processu, Judiciariis conditionibus, contentis, punctis, articulis, nexibus, Vadio, Foro, ligamentis, Beneficiisque generaliter universis, quam et Summae memoratae Bonorumque Villae N. jure, dominio, proprietate, propinquitate, utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, redditibus, attinentiis et pertinentiis, tum curia, structuris, aedificiis,

hortis, pomariis, sepibus, sepimentis, agris, pratis, campis, sylvis, nemoribus, indaginibus, rubetis, dumetis, vepretibus, surreptis, virgultis, mericis, apisteriis, apum mellificiis, rivis, rivulis, torrentibus, aquarum decursibus, fluviis, fluminibus, lacubus, paludibus, stagnis piscinis, magnis et parvis earumque demissionibus, molendinis, Molendinatoribus eorumque metretis: Tabernis, Tabernatoribus, necnon Subditis, Cmethonibus, Colonis, Inquilinis, Hortulanis, eorumque dierum laboribus, censibus, decimis, dationibus, tributis, pensionibus, vecturis, vigiliis diurnis et nocturnis, officiisque quibusvis per eosdem ab antiquo pendi praestarique solitis, coommodisque et emolumentis generaliter universis; Nihil ex praemissis pro se suisque Successoribus, antequam alio reservando seu excipiendo, jam exnunc et defacto Generoso N. illiusque Successoribus, accepta ab ipso pro praemissis omnibus reali et sufficienti satisfactione, unà cum parata intromissione, tutione et Evictione, cedit et condescendit, omneque et integrum hoc idem jus suum et competentiam praemissorum in personam Cessionarii sui transfundit et incorporat plenarie et ex integro. Dans et concedens idem Recognoscens eidem Generoso Cessionario suo illiusque Successoribus plenariam facultatem et omnimodam absolutamque potestatem, jus praefatum super Summam et Bona supra expressa serviens, modo praemisso cessum et condescensum, tenendi, habendi et possidendi, illoque uti, fruendi et ad usus suos suorumque Successorum quosvis beneplacitos liberè convertendi. In quae quidem Bona jure suprascripto onerata, modo praemisso cessa et condescensa, idem Generosus Recognoscens eidem Generoso Cessionario suo illiusque Successoribus realem Intromissionem et actualement pacificamque possessionem cum praesentaneo Bonorum eorundem usufructu, per Ministerialem Regni generalem quemvis et Nobiles duos facilius ad id conducendos, vigore Inscriptionis praesentis cessionariae officiosè capiendam et assumendam, jam exnunc et defacto libere dat et admittit: datamque et admissam nec per se, nec per suas quasvis subordinatas personas praepedire, derogare, adimere, inturbareque, aut modo quovis injuriari: *Qui-*

nimo eundem Cessionarium suum sive ejus Posteris ab omni et quavis impetione juridica, ex re et persona sui Recognoscentis suorumque Successorum tantum modo quovis exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni tueri, defendere, eliberare et intercedere se suis cum Successoribus de et super Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, inscribit et seligit: Idque sub vadio Summae praemissae correspondenti videlicet N. Florenor: Polonicalium, unâ cum provisione ab eadem Summa proveniente, per se Recognoscentem, Posterisque suos in casu Inscriptioni praesenti Cessionariae in aliquo contraventionis, praemissorumque omnium et singulorum in eadem contentorum non completionis, eidem Generoso Cessionario suo vel illius Successoribus ad solvendum luendo et succumbendo, nulloque modo evadendo. *Pro quo quidem* vadio modo praemisso ad solvendum succubito et transgresso, ac re conditioneque aliqua inscriptionis Cessionariae non completa, nihilominus complenda, suprascriptus Recognoscens suis cum Successoribus Jure conventi, Foro competenti ut suprâ renuntiando, coram praesenti Castrensi Capitaneali N. Officio, cui se suis cum Posteris ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte ad respondendum subiicit et incorporat, ad primam Instandiam suprapraefati Cessionarii sui, vel illius Successorum peremptorie respondere, stare, juri parere et omne iudicatum pati suis cum Posteris debet et tenebitur: *Terminum primum*, uti et alios omnes exinde subsequentes semper peremptorios, Dilationibus generaliter omnibus, evasionibus, suspensionibus, protestationibus, praescriptionibus, impedimentis legalibus, et quibusvis exceptionibus, motionibus, appellationibus earumque prosecutionibus, Reipublicae negotiis, servitio militari, legatione intra vel extra Regnum, fataliis juris, praescriptione terrestri, Bello, Interregno, Conventionibus, Actione pro majori, minorennitate Successorum, vera vel simplici infirmitatibus, literis exemptûs vel restium, ad munimenta, ad Evictorem, et in genere universis juris mediis et defensis evadendo, nec modo quovis subterfugiendo, imo eisdem in toto

renuntiando, sed Inscriptioni praesenti Cessionariae omnibusque ejus contentis, vadio quoties opus fuerit soluto, Foro satisfacere se sousque Successores ac Bona sua generaliter omnia ad id obligando et onerando, Recognitionis praesentis vigore.

F O R M A

E w i k c y i n a D o b r a c h i S u m m a c h z a p i s a n e y. Z.

Coram Officio: etc: (*scribe ex Donatione vel Cessione: ad verba: Quinimo:* Insuper eundem Generosum N. et ipsius Successores ab omnibus generaliter impedimentis respectu praemissorum tantum exoriundis et emergentibus, in omni Judicio et Officio Regni, tam in toto, quam in parte, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere et intercedere, liberumque semper et indemnem ipsum illiusque Successores, facere reddereque, praedictus Recognoscens suis cum Successoribus, in et supra Bonis suis generaliter omnibus haereditariis et obligatoriis, mobilibus et immobilibus, Summisque quibusvis pecuniariis nunc habitis et in posterum habendis, eidem Generoso N. et ipsius Successoribus inscribit se, submittit et obligat: Idque sub vadio Summae suprascriptae simili, aliorum videlicet N. Florenor: Polonicalium. *Vel:* Idque sub damnis terrestribus, simplici verbo absque quovis corporali Juramento taxandis et edicendis per se Recognoscentem Successoresque sous praenominato Generoso N. et ipsius Successoribus, in casu non completionis praemissorum omnium et singulorum Inscriptione praesenti contentorum, ad solvendum seorsim et specialiter, toties quoties opus fuerit succumbendo. Pro quo quidem vadio taliter ad solvendum succubito: *Vel:* Pro quibus quidem damnis terrestribus taliter ad solvendum subcubitis, ac pro non completis praemissis omnibus, nihilominus complendis; memoratus Recognoscens suis cum Successoribus Jure conventus, Foro competenti renuntiando, coram Judicio et Officio Regni N. *vel* coram praesenti Castrensi Capitaneali N. Officio, cui se, *vel*

quibus se cum Successoribus ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte subicit; Ad primam Instantiam praenominati Generosi N. aut illius Successorum peremptorie respondere suis cum Posteris tenebitur. Terminum primum peremptorium. (*Reliquum in Donatione vel Cessione.*)

F O R M A

Obligacyli Zastawy. S.

Coram Officio et Actis praesentibus NN. comparens personaliter NN. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti autem N. in se, Posteris ac Bona sua generaliter omnia, (quo ad Actum hunc attinet) benevole assumpta, palam, publice libereque recognovit. Quia ipse Bona sua propria et haereditaria (*naprzykład*) Villam N. in Palatinatu vel Districtu N. sitam et jacentem cum omni Bonorum villae memoratae jure, dominio, proprietate, propinquitate, utilitatibus, usibus, fructibus, proventibus, redditibus, attinentiis et pertinentiis, aedificiis, holodiis, sepibus, sepimentis, hortis, pomariis, aquis, pratis, campis, sylvis, nemoribus, indaginibus, rubetis, dumetis, vepretibus, surreptis, virgultis, mericis, apisteriis, apum mellificiis, rivis, rivulis, torrentibus, aquarum decursibus, fluviis, fluminibus, lacubus, paludibus, stagnis, piscinis magnis et parvis, eorumque demissionibus, Molendinis, Molendinatoribus, eorumque metretis, Tabernis, Tabernatoribus, eorumque propinationibus, nec non Subditis, Cmethonibus, Hortulanis, Inquilinis, Colonis, eorumque dierum laboribus, censibus, decimis, dationibus, tributis pensionibus vecturis, vigiliis diurnis et nocturnis, officiisque quibusvis per eosdem ab antiquo pendi et praestari solitis, commodisque et emolumentis generaliter universis, nunc provientibus, et in posterum proventuris: Nihil ex praemissis Bonis pro se, suisque Successoribus aut cuiquam alio reservando seu excipien-

do, jam exnunc et defacto Generoso N. illiusque Successoribus in Summa N. Flor: Pol: hinc et ab Actu praesenti ad annum integrum et in defectu protunc Exemptionis, Summaeque ejusdem exsolutionis, extunc ad alium annum integrum et sic consequenter ab anno ad annum, annis sese continuo et immediate sequentibus, usque ad Exemptionem Bonorum memoratorum Summaeque totalis ac integrae persolutionem, inscribit, obligat et invadiat, prout praesentibus inscripsit, obligavit, et invadiavit. *In quae quidem* Bona modo praemisso obligata et invadiata, idem Generosus Recognoscens eidem Generoso Obligatorio suo, vel illius Successoribus, realem Intromissionem, et actuale pacificamque possessionem cum praesentaneo Bonorum eorundem usu fructu, per Ministerialem Regni Generalem quemvis et Nobiles duos facilius ad id conducendos, vigore Inscriptionis praesentis obligatoriae, officiosè capiendam et assumendam; Jam exnunc et defacto liberè dat et admittit, datamque et admissam, nec per se, nec per suas quasvis submissas et subordinatas personas praepedire, denegare, adimere, inturbareque, aut quovis modo injuriari: *Quinimo* eundem Generosum N. Obligatorium suum illiusque Successores, ab omni et quavis impetitione juridica omnium et singularum Personarum, statûs, sexûs, gradûs et conditionis ac praeeminentiae cujusvis existentium, intuitu praemissorum Bonorum quovis modo exoriunda, in omni Judicio et Officio Regni toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere, eliberare et intercedere, se suis cum Successoribus, de et supra Bonis suis generaliter omnibus mobilibus et immobilibus, haereditariis et obligatoriis, Summisque quibusvis pecuniariis habitis et habendis, inscribit et obligat, idque sub similis Summae Flor: Polon: vadio, per se Recognoscentem, Posterisque suos, in casu Inscriptioni praesenti obligatoriae in aliquo contraventionis, praemissorum omnium et singulorum non completionis, eidem Generoso N. Obligatorio suo illiusque Successoribus ad solvendum luendo. Pro quo quidem (*ut in Forma Cessionis:*) Inscriptionis praesentis obligatoriae vigore.

F O R M A

*Zamiany Dóbr. J. *)*

Stoiać oblicznie przed Sądem Szlachetny N. Dziedzic N. z iedney strony, i Szlachetny N. z drugiey strony, zdrowy na umyśle i na ciele, i przy dobrym rozumie będąc, iawnie i przez wyznanie swe wyznali: Iż między sobą uczynili Dóbr dziedzicznych wieczną i nieodzowną zamianę, dawszy sobie zobopólnie Dobra za Dobra, ziemię za ziemię: tak iż przerzeczony N. dał i zamienił Dobra swe dziedziczne, to iest: Wieś N. ze wszystkim tey Wsi dziedzictwem, i że wszystkim prawem, państwem, własnością, i tytułem dziedzicznym z przerzeczonym N. który N. za iego Dobra dziedziczne, to iest: Wieś N. przerzeczoną, także też ze wszystkim dziedzictwem tey Wsi, dał i zamienił że wszystkim prawem, państwem, i własnością i tytułem dziedzicznym: tak iż przerzeczony N. przerzeczone N. Dobra, to iest: Wieś N. z swemi Potomki będzie dzierżał, miał i oby-
czaiem dziedzicznym posiedzie, tak szeroko, długo, i w okrąg, iako przerzeczone Dobra, albo dziedzictwo przerzeczoney Wsi N. w swych granicach z starodawna iest rozdzielone i ograniczone, ze wszystkimi i każdymi z osobna pożytki, które z starodawna ku temu N. dziedzictwu przynależały, i ze wszystkimi nic nie wyimując przyległościami. I także przerzeczony N. przerzeczone Dobra swe, to iest: Wieś N. ze wszystkim tey Wsi N. dziedzictwem, ze wszystkim prawem, państwem, i własnością i tytułem dziedzicznym, ze wszystkimi Potomki swemi będzie dzierżał, miał, i dziedzicznie osiedzie, tak szeroko, długo,

*) Formy następujące z Januszowskiego całkowicie wyjęte, tym celem tu umieszczając, aby służyły za dowód, przykład i regułę, iako wszelkie Kontrakty i Tranzakcyje prawne mogą być dokładnie po polsku opisane. Ani można twierdzić, aby terminalność prawna nie mogła być w języku krajowym zachowana, kiedy tego i dawniejsze ucza Akta, i za naszych czasów utworzone w Kommissyach Skarbowych, Kommissyi Edukacyney, w Departamencie Woyskowym, i po innych Subselliach Formy Polskie Dekretów, Pozwów, i wszelkich Aktów Jurydycznych, w niczym dokładności Form Łacińskich nie ustępują.

i w okrag, iako rzeczone Dobra, albo dziedzictwo Wsi N. w swych granicach i miedzach z starodawna iest rozdzielone i rozgraniczone: I takze wspótek ze wszystkimi i kazdemi z osobna pożytki i przyległościami, które z starodawna ku majątności N. przynależą, nic nie wyimuiąc. I iuż ci przerzeczeni zamianę czyniący, dali sobie zobopólnie w przerzeczone dobra tak odmienione istotne wwiązanie i ręczne dzierżenie przez Wożne ziemskie. I będą powinni, i są obowiazani, spolnie siebie i Potomki swe względem przerzeczonych Dóbr tak zamienionych bronić, szczycić, i zobopólnie się wyswobadzać, i uspokoić od wszystkich prawnych trudności, i pierwszych obowiazków, zapisów, pozwów zaniesionych, i które zaniesione bydź mają, zysków, przezysków którychkolwiek, i wszystko zamykając od wszelkiego przenagabania prawnego, i od wszystkich Osób stanu oboiey płci, przez dawności Ziemskie, iako na którą osobę dawność należy, pod szkodami ziemskimi albo zakładem sta grzywien pieniędzy monety Polskiej.

O które szkody albo zakład, ieden od drugiego, względem przerzeczoney obrony pozwany, i Potomkowie iego pozwani do Sądu Ziemskiego E. albo Zamkowego J. na pierwszym roku, iako zawitym stać oblicznie, i zaniechawszy wszystkich wymówek, zwłok z któreykolwiek przyczyny, albo też Kwitów, które z prawa zwykły bydź dawane i pozwalane, i wszystkich innych prawnych zwłok, i takze ruszenia Sędzi, odpowiadać, i od Sądu nie odchodząc, Dekretowi sądowemu bydź posłuszen, to iest: zastąpić, i o wszystkie osądzone rzeczy cośyć uczynić będzie powinien, i Potomkowie iego będą powinni tylekroć, ilekroć im i ich Potomkom będzie potrzeba.

F O R M A

Darowizny wieczney. J.

Stoiąc oblicznie przed Sądem Szlachetny A. Dziedzic N. zdrowy na umyśle i na ciele, iawnie zeznał: iż Dobra swe dziedziczne, to iest: Wieś C. ze wszystkim tey Wsi dziedzictwem,

i ze wszystkim prawem, państwem i własnością, i tytułem dziedzicznym, i ze wszystkimi do tych Dóbr przynależnościami, którymbykolwiek sposobem należały, z pożytki wszystkimi, nie prawa, państwa, i własności, i wszystkich dochodów i pożytków w przerzeczonych Dobrach sobie i Potomkom swym nie ostawując, ani wyimując, tak szeroko, długo i w okrąg, iako przerzeczonych Dóbr dziedzictwo w swych miedzach i granicach szeroki jest, i iako ie sam dzierżał i miał, i w dzierżeniu był; Szlachetnemu D. i iego własnym Potomkom dał, darował wiecznie i na wieki: Aby przez przerzeczonego D. i iego Potomki, iako prawdziwe i słuszne Potomki, przerzeczone Dobra były trzymane, miane i wiecznie dzierżane, i wedle upodobania swego na użytki obracane.

I iuż od tego czasu przerzeczony N. przerzeczonemu N. dał istotne wwiązanie i dzierżenie w rzeczy samey przez Woźnego Ziemskiego w przerzeczone Dobra N. to iest: w Wieś B. i we wszystko iey dziedzictwo, i we wszystkie pożytki. W których wszystkich Dóbr spokojnym dzierżeniu będzie powinien przerzeczony N. i iego Potomkowie przerzeczonego C. z iego Potomki względem przerzeczonych Dóbr B. tym sposobem darowanych bronić, zastąpić, wyswobodzić, i uspokoić od wszelkiego zatrudnienia prawnego, i od wszystkich Osób stanu i oboiey płci, przez dawności Ziemskie, iako dawność, na którą Osobę z prawa przynależy, tylekroć, ilekroć iemu C. będzie potrzeba, pod szkodami Ziemskimi, albo pod zakładem C. grzywien, żadną rzeczą wymyślną tego zakładu nie uchodząc

F O R M A

Zastawy Dóbr. J.

Stojąc oblicznie przed Sądem niniejszym Szlachetny A. Dziedzic B. dobrowolnie, iawnie, i przez wyznanie zeznał: Iż Szlachetnemu C. i iego Potomkom Dobra swe dziedziczne, to iest: Wieś E. w grzywnach M. pieniędzy dobrej monety Pol-

skiey zastawił i zapisał do Święta Narodzenia Pana Chrystusowego, blisko przyszłego: A od Święta Narodzenia Pana Chrystusowego, do drugiego takiegoż Święta blisko przyszłego ieżliby nie wykupił (albo Summy przerzeczoney nie zapłacił) Dóbr tych dziedzicznych. A tak rok od roku iako lata po sobie idą, aż do zupełnego i całego przerzeczoney Summy M. grzywien zapłacenia, i przerzeczonych Dóbr wykupienia, aby dzierżał C. przerzeczone Dobra ze wszystkim prawem, państwem, własnością, tak długo, szeroko i w okrag, ze wszystkimi i każdymi z osobna tych Dóbr pożytki, dochody i przynależnościami wszystkimi, to jest: iako sam dzierżał, miał, i w trzymaniu był, nic sobie prawa, państwa, albo pożytków w przerzeczonych Dobrach E. pizerzeczonemu A. i iego Potomkom, którymkolwiek niezachowuiąc, albo nie wymuiąc obyczajem i tytułem Zastawy, aż do wykupienia, aby dzierżał, miał, używał. I iuż mu przerzeczony A. dał i daie od tego czasu w przerzeczone Dobra E. istotne wwiązanie i dzierżenie rzeczne, przez któregokolwiek Woźnego Ziemskiego, od tego czasu prawa, przydanego, aby przyjął to wwiązanie. Ani ma przerzeczony A i iego Potomkowie przerzeczonemu C. i iego Potomkom w przerzeczone Dobra zastawne wwiązania bronić, albo dawszy wwiązanie, w nich krzywdzić, albo którymkolwiek obyczajem spokojnego dzierżenia przeszkadzać: I owszem będzie powinien i iego Potomkowie będą powinni, względem przerzeczonych Dóbr ode wszystkich obowiązków, praw, i zapisów pierwszych, też posagu i wiana Szlachetney F. Małżonki swey, i Pozwów, Przypozwów iuż wniesionych, albo które ieszcze wniesione bydź mają, zysków, przezysków którychkolwiek, i iednym słowem zamykaiąc, od wszystkiego przenagabania prawnego, u wszystkich Sądów Królestwa, przez wszystkie dawności Ziemskie, iako na którą Osobę płci i stanu oboygą ziemską dawność przynależy i ściągają się, bronić, szczyścić, zastąpić i wyswobodzić, i bez szkody uczynić tylekroć, ilekroć iemu, albo iego Potomkom w tym czasie, póki zastawa trwać będzie, byłaby tego potrzeba, pod zakładem innych M. grzywien. O który zakład albo zakłady ieżli względem przerzeczonych rzeczy pozwać do Prawa Ziemskie-

go G. albo Grodzkiego H. dopuściłby się, albo iego Potomkowie dopuściliby się; tedy na pierwszym Roku Pozwu iako zawitym, może być zdan w zysku: A ieżliby nie stanął, odrzuciwszy wszystkie zwłoki na rzeczy główne, albo też na przypadkowe, choć prawdziwe niemocy, odłożenia na większą rzecz, na rzeczy sobie wedle prawa pomocne, na Kwit: wyiawszy gdzieby sobie brać chciał na Kwit, (własnego Powiatu, na który zwykło bydź dawano) i na wszystkie inne, z któreykolwiek przyczyny zwłoki i mianowania wszystkie, dać wwiązanie, i krzywde przez się, albo przez naprawne Osoby w przerzeczonych Dobrach uczynioną, na proste powodowe twierdzenie ma nadgrodzić, i od inszych zadawania trudności zastąpić, wyswobodzić, bez szkody uczynić będzie powinien i będą powinni. A ieżeli w przerzeczonych rzeczach wszystkich, albo w części nie uczyniłby dosyć; tamże zarazem przez Sąd nie wina trzech grzywien, ale zakład na nim albo Potomkach iego ma bydź skazan: O który zakład albo zakłady Sąd, odrzuciwszy sądowe ruszenia, i inne wszystkie zwłoki albo smykania, ten prawem zwyciężony, temu który prawem wygrał, pod czternaścią grzywien winy, nie odchodząc, wedle obyczaju prawa dosyć uczynić będzie powinien, i Potomkowie iego będą powinni. Które zapłaciwszy i dosyć za nie uczyniwszy, przedsię Zapisowi i wszystkiemu w nim opisaniu dosyć uczynić z Potomki swemi będzie powinien tylekroć, ilekroć iemu C. i iego Potomkom będzie potrzeba.

F O R M A

Zapisania Arendy. J.

Stoiąc oblicznie przed Sądem Szlachetny A. Dziedzic albo Dzierżawca N. iawnie i przez wyznanie zeznał: iż Dobra swe aziedziczne albo zastawne, to iest: Wieś C. Szlachetnemu D. za tak wiele grzywien M. pieniędzy dobrej monety i liczby Polskiej naiał, i arendował tylko do trzech lat, od święta Świętego F. blisko przyszłego: Które grzywiny M. przerzeczony C.

przerzeczonemu A. będzie powinien zapłacić na każde święto Świętego F. na mieyscu G. A przerzczony A. będzie powinien przerzeczonego D. kwitować u Akt Grodzkich G. w tymże Powiecie: a tak rok od roku aż do wyiścia tey Arendy. Które Dobra przerzczone, to iest: Wieś C. przerzczony D. Arendarz będzie dzierżał, i w nich mieszkał mocą przerzczoney Arendy, a nie żadnym innym prawem, ze wszystkim państwem, i prawem, i wszystkimi pożytki, które do przerzczonych Dóbr którymkolwiek sposobem należą, z dochody, które z nich pochodzą wszystkimi, żadnych nie wyimując, od tego czasu, aż do wyiścia trzech lat, a nie daley, iako wyżej iest napisano. A iuż przerzczony A. dał temu Naiemnikowi albo Arendarzowi D. istotne dzierżenie w przerzczone Dobra C. i będzie powinien onego bronić w przerzczonych Dobrach arendowanych od wszelkich obowiązków Praw, Zapisów, Pozwów, szkód, od wszystkich osób i płci stanu oboygą, i od wszelkiego przenagabania prawnego, aż do wyiścia przerzczoney Arendy, pod szkodą ziemską albo zakładem.

O które szkody albo zakład ieden od drugiego względem przerzczoney obrony pozwany, i Potomkowie iego pozwani do Sądu Ziemskiego E. albo Zamkowego J. na pierwszym Roku, iako zawitym stać oblicznie, i zaniechawszy wszystkich wymówek, zwłók z któreykolwiek przyczyny, albo też Kwitów, które z prawa zwykły bydź dawane i pozwalane, i wszystkich innych prawnych zwłók, i także ruszenia Sędzi, odpowiadać, i od Sądu nie odchodząc Dekretowi sądowemu bydź posłuszen, te iest zastąpić, i o wszystkie osądzone rzeczy dosyć uczynić będzie powinien, i Potomkowie iego będą powinni tylekroć, ilekroć im i ich Potomkom będzie trzeba.

A stojąc tenże przerzczony D. Arendarz też zeznał: Iż Arendował przerzczone Dobra u przerzczonego A. wedle niniejszego zapisu: Które Dobra zeznał, iż nie innym prawem, tylko prawem Arendy przerzczoney F. dzierży i w nich siedzi: Po którey Arendy wyiściu, przerzczony A. albo iego Potomkowie wiadą w Wieś C. a żadnego gwałtu w tym nie uczynią.

F O R M A

Wspólnego między Małżonkami Dożywocia. J.

Stojąc oblicznie przed Sądem Szlachetny N. ztąd a ztąd, a także Szlachetna N. Małżonkowie, zdrowi na umyśle i na ciele, używszy przyjacielskiej rady iawnie, i mianowicie wyznali: Iż wszystkich Dóbr swych dziedzicznych i zastawnych, ruchomych i nieruchomych, które teraz mają i potym mieć będą, zobopolnie i społecznie pozwolili sobie używanie do czasu żywota swego, takim obyczaiem. Iż ieżliby przerzeczonemu N. pierwey, niż przerzeczoney N. przydało się umrzeć; tedy ona N. wszystkie Dobra tak ruchome, iako nieruchome przerzeczonego N. będzie trzymać, i one posiedzie ze wszystkim prawem, państwem, własnością, nic nie wyimuiąc: I będzie ich używać aż do czasu żywota swego: A po śmierci przerzeczoney N. Dobra przerzeczone tak ruchome iako nieruchome, całe zupełnym prawem na Potomki przerzeczonego N. wrócą się bez wszelkiej przekazy i sporu Potomków przerzeczoney N. I także gdzieby się przerzeczoney N. przydało pierwey umrzeć, nizeli samemu N. tedy przerzeczony N. Dobra wszystkie tak ruchome, iako nieruchome przerzeczoney N. będzie dzierżał i posiedzie, ze wszystkim prawem, państwem, własnością, ze wszystkimi ku tym Dobrom rzeczami przynależącemi: I będzie ich używał do czasu tylko żywota swego: A po śmierci przerzeczonego N. Dobra przerzeczone którekolwiek oney N. przynależały, na Potomki przerzeczoney N. całe wrócą się, bez wszelakiej przekazy i sporu przerzeczonego niegdy Męża Potomków.

F O R M A

Kompromissu. S.

Ad officium et Acta praesentia personaliter venientes Generosus N. ab una atque N. parte ab altera, sani mentibus pariter et corporibus: Foro: etc. recognoverunt et quilibet illorum etc. recognovit. Quia ipsi ad sopiendam finaliterque decidendam causam et Actionem judicariam respectu (*tu treść tej Spra-*

wy wyraż: np: w ten sposób:) Bonorum tam mobilium et sese moventium, quam immobilium, totiusque suppellectilis domesticae in quavis materia et forma existentis, fatis olim NN. derelictae etc. ad mutuas Partium praetensiones, ratione dictorum Bonorum intervenientes, discutiendas et disjudicandas, satisfactionem cui à quo competierit demandandam, caeteraque pro exigentia ejusdem negotii peragenda; In Supremum causae ejusdem N. atque Generosos NN. in Arbitros et Judices eligunt: Sententiaeque eorundem parituros se compromittunt, praecisa omni appellatione, neque obstante discrepantia v. recessu Mci Superarbitri, Arbitrorum, nec unius ex Partibus. Locum expediendi ejusdem Compromissi in Bonis N. hinc et pro Feria N. Anno etc. assignant et praefigunt: Pro quo loco et termino ab utrinque comparituros se submittunt. Dantes et concedentes iidem Generosi Recognoscentes eidem Magnifico Superarbitro, atque Generosis Arbitris per binos ab utraque parte pro termino et loco supra expressis locandis, plenariam facultatem causam eandem et actionem etc. decidendi Promittentes se id totum quidquid per memoratum Generosum Superarbitrum et Arbitros ab utrinque elocatos in praemissis constituetur; tanquam ultimariam Decreti Tribunaliti sententiam definitivam acceptaturos et pro rato et grato habituros fore: Idque sub damnis Terrestribus simpliciter taxandis, pro quibus Forum Officii praesentis ad respondendum sibi assignant. Etc: *Vel* Promittentes, Inscriptionem praesentem sub rigore Constit: A. 1768. descripto servaturos. Quidquid autem per M. Superarbitrum unà cum MM. Arbitris (non attenta discrepantia sive Recessu unius Partis, aut Arbitrorum seu Arbitri, remotaque quavis appellatione) decisum, statutumque fuerit; Partes Compromittentes, inviolabiliter tenebunt et exequentur.

F O R M A

Działu między Sukcessorami. Z.

Między Wielmożnemi Jchmć PP. N. niegdy z Wielmożnemi NN. splotzonemi Sukcessorami, za medyacyą Przyjaciół

wysadzonych i uproszonych, stanął pewny i w niczym nieodmienny wieczny dział Dóbr niżej specyfikowanych, po zeszyłych bezpotomnie Wielmożnych NN. *Jure Divino et naturali* spadłych na wyżey wyrażonych Sukcessorów, i takowa podług sched na trzy głowy, przez Jmć P. N. podanych, ułożona dyspozycya... *Scheda pierwsza*. — Dobra N. w szacunku N. Do tey Schedy długi N. — *Addytament*: to iest albo Scheda pierwsza doda Schedzie N. albo weźmie od Schedy N. — *Podpis* odbierającego Brata, który wybór od najmłodszego Brata zaczyna się w tę Aryngę — *Akceptuię na mój dział tę Schedę* NN. — ... *Scheda druga*. Dobra N. Długi N. *Addytament* (ieźli potrzebny) *Podpis*, iako wyżey... A która z Sched dla Naystarszego Brata zostanie podpisze ią w ten sposób — *Schedę tę dla mnie zostawioną akceptuię i podpisuię* NN... — Które to Dobra podzieliwszy między siebie Jchmć PP. Sukcessorowie, wolną Intromissyą natychmiast sobie dopuszczają: Długi każdemu Działowi przyłączone, nieodwołując się ieden do drugiego, punktualnie wypłacać przyrzekaia. A te wszystkie punkta i kondycye wyrażone wiecznemi czasy, wraz z Sukcessorami pod zakładem Zł: Pol: N. w niedotrzymaniu obliguią się i zapisuią, i one w Aktach N. roborować deklaruią. *Forum* sobie N. ku odpowiedzi nazywają: I na to się rękami swoimi własnymi przy podpisach Przyjaciół uproszonych, dla większey wagi podpisuią. Działo się: etc:

F O R M A

Zapisu na Wyderkaff. Z.

Comparens personaliter N. sanus etc. recognovit. Quia ipse levata de manibus N. Summa N. Florenorum Polonicalium per Generosum N. Ecclesiae N. coram Actis N. Feriâ N. Anno N. unâ cum censu annuo in vim Reemptionis inscripta; Eandemque Summam NN. Florenorum Polon: Ecclesiae N. et ipsius Succedaneis, in et super Bonis Villae N. vel Oppidi N. vel Sortis in Palatinatu N. et Districtu N. Terra N. sitis et jacentibus,

cum omni Bonorum eorundem, seu Villae memoratae vel Sortis vel Oppidi N. memorati, jure, dominio, proprietate, propinquitate, tituloque reemptionis alias *na Wyderkaff*, tum cum curiis, areis, aedificiis, structuris etc. (*scribatur ex Donatione ad haec verba: Tabernatoribus*) nec non Subditis, Cmethonibus, Hortulanis, Inquilinis, Colonis, eorumque casis, dierum laboribus, censibus, dationibus, obventionibus, ac quavis eorundem Subditorum obedientia, omnibusque et singulis Bonorum eorundem, seu Villae memoratae, vel Oppidi vel Sortis memoratarum N. etc. utilitatibus etc. (*scribatur item ex Donatione ad haec verba*) Jam exnunc et defacto Ecclesiae N. Parocho N. et ipsius Succedaneis, vendidit, inscripsit, et assecuravit, prout praesentibus vendit, inscribit, ac modo Reemptionali alias *na Wyderkaff* assecurat. A qua quidem Summa N. Floren: Polon: census annuum per quatuor et dimidium Flor: Pol: à quolibet centum quotannis pendendum, incipiendo ejusmodi solutionem censûs a die et Festo N. in Anno proximo Deo dante incidenti venturo, pro quolibet eodem die et Festo N. et quidem stante vita ejusdem N. ad manus et quietationem N. pro tempore existentis, aut illius Succedaneorum, manualet, quae pro authentica censi debet, dare, solvere, et per suum proprium Nuntium transmittere debet et tenebitur. Idque sub vadio censui annuo correspondenti simili, aliorum videlicet N. Floren: Pol: ob non solutionem censûs praefati pro tempore et loco suprâ expressis, ad solvendum seorsim et specialiter, toties quoties opus fuerit, succumbendo. In quae quidem Bona seu Villam memoratam vel Oppidum, vel Sortem memoratam, praesentibus, in vim Reemptionis alias *na Wyderkaff* inscripto, Intromissionem realem, actualet, pacificamque Possessionem per Ministerialem quemvis Regni Generalet et Nobiles duos praesentibus deputatos, quandocunque voluerit acceptandam, jam exnunc dare, et liberè admittere, datamque et admissam, tam per se Successoresque suos, quàm per alias quasvis submissas et subordinatas Personas, non adimere, nec praepedire, ac ipsum illiusque Succedaneos, in Bonis praefatis praesentibus in vim Reemptionis alias *na Wyderkaff* inscriptis et assecura-

tis modo quovis non injuriari: Quinimò eundem N. et ipsius Succedaneos, ab omnibus oneribus, Juribus, Debitis simplicibus et inscriptis, Inscriptionibus quibusvis prioribus et posterioribus Dotum, Dotatiorum, Reformationum. Advitalitatum, et alterius cujusvis Juris tituli, Processibus judiciariis, impedimentisque quibusvis Juridicis, Bona praefata presentibus in vim Reemptionis alias *na Wyderkaff* inscripta, et assecurata, modo quovis afficientibus et aggravantibus, omniumque et singularum personarum, statûs, sexûs et conditionis cujusvis existentium, in omni Judicio et Officio Regni tam in toto quàm in parte, toties quoties opus fuerit, tueri, defendere, evincere et intercedere: Bonaque praefata, seu Villam praefatam, vel Oppidum vel Sortes memoratas, praesentibus in vim reemptionis alias *na Wyderkaff* inscripta et assecurata, semper munda et libera facere, reddereque praedictus Recognoscens suis cum Successoribus in et super Bonis suis generaliter omnibus, haereditariis et obligatoriis, mobilibus et immobilibus, Summisque quibusvis pecuniariis nunc habitis et in posterum habendis, Eidem N. et ipsius Succedaneis inscribit, se submittit, et obligat: Idque sub vadio Summae suprascriptae originali simili, aliorum videlicet N. Florenorum Polonicalium per se Recognoscentem Successoresque suos praenominato N. et ipsius Succedaneis, in casu non completionis praemissorum omnium, Inscriptionis praesentis reemptionalis contentorum ad solvendum seorsim et specialiter toties quoties opus fuerit, succumbendo. Pro quo quidem vadio seu vadiis taliter ad solvendum succubitis, ac pro non completis praemissis omnibus nihilominus complendis, memoratus Recognoscens suis cum Successoribus, Jure conventus, Foro competenti renuntiando, coram N. Judicio vel Officio N. vel coram praesenti Castrensi Capitaneali N. cui se. vel quibus se cum Successoribus ac Bonis suis generaliter omnibus hac in parte subjicit, ad primam Instantiam praenominati N. aut illius Succedaneorum peremptoriè respondere suis cum Posteris tenebitur, Terminum primum peremptorium etc. (*Vide in Forma Donationis simplicis reliqua.*)

F O R M A

Zapisu na Dobrach. Z.

Comparens personaliter coram Officio et Actis praesentibus Capitanealibus in Castro N. Magnus N. sanus mente et corpore existens, Foro competenti omisso et Jurisdictione propria posthabita, praesenti verò in se Posteris ac Bona sua omnia, quo ad Actum hunc, benevole assumpta, publice libereque recognovit: Quia ipse Summam capitalem N. Florenorum N. Polonicalium ex Summa originali pro pretio sortis certae in Bonis N. Anno N. constitutam, ultra onera NN. restantem, ac pullulantem, Decretisque tam Tribulitiis quàm et Condessensorialibus in Bona N. eo nomine prolatis, Generoso N. pro termino actûs hodierni per se Recognoscentem, praevia evictione, solvi injunctam; ne Summa eadem eidem Generoso N. ob non statutum Evictorem sterilecat; praefato Generoso N. et ipsius Successoribus, unà cum pendenda quotannis vg. quinque à centum provisione, mediantibus quietationibus manualibus enumeranda, in Bona sua generaliter omnia haereditaria et obligatoria, mobilia et immobilia, Summasque quasvis pecuniarias, modo evictorio principaliter et praecipuè in Bona N. importat, inscribit, locat, et assecurat, idque sub vadio similis Summae NN. Forum Offici praesentis seu Judicii Tribunaliti Regni Lublinensis sibi ad respondendum assignando. Hac sua personali Recognitione ad praemissa omnia accedente.

F O R M A

Plenipotencyi Urzędowney generalney. S.

Coram Officio et Actis praesentibus Castrensibus Capitanealibus NN. comparens personaliter N. sanus mente et corpore existens, Foro suo quovis competenti omisso et jurisdictione propria posthabita, praesenti autem Castrensis Capitaneali N. in se, Posteris ac Bona sua generaliter omnia quo ad Actum hunc attinet benevole assumpta, palam, publice, libere ac per expresum recognovit: Quia ille ad omnes in genere et

singulas in specie causas et actiones suas judiciarias, in omni Judicio et Officio Regni majoris minorisve Subsellii, etiam in Judicio Tribunalitio Regni Lublinensi v. Petricoviensi, cum quibusvis personis ratione quarumvis rerum, pretensionum negotiorum, et injuriarum, tam ex actoratu quam ex reatu sui Recognoscentis incidentes, et incidendas, habitas et habendas; in suum verum et legitimum Plenipotentem N. (*wyraż na sila lat*) vg. ad triennium integrum eligit, inscribit et ordinat. Dans et concedens idem memoratus Recognoscens praefato Plenipotenti suo, plenariam facultatem, et omnimodam, absolutamque potestatem causas easdem et actiones quasvis suas judiciarias instituendi et intentandi, institutas et intentatas proponendi, promovendi, defendendi, jureque tuendi, et ad debitum juris finem et effectum deducendi: Processus inchoandi, inchoatos continuandi, decreta suscipiendi, à contrariis provocandi, juramenta effectuari, aresta imponendi et relaxandi, poenas judiciales levandi, et de levatis quietandi, ratione non exolutarum jure agendi, Intromissiones in poenis, decretis ac re principali offerendi et acceptandi, caeteraque omnia, verum et legitimum Plenipotentem de jure concernentia, ritè obeundi et paragendi. Promittens et inscribens se idem Recognoscens, id totum quicquid per praedictum Plenipotentem suum in praemissis juridicè actum, gestum, constitutumque fuerit, pro rato et grato habiturum et sescepturum, nulloque modo praemissis contradicturum, Recognitionis praesentis vigore.

Formy kontraktów, zapisów, i niektórych sądowych tranzakcyi litewskich *)

F O R M A

Prawa Wieczystego.

Ja NN. (*Imię, Nazwisko i Urząd Aktora dającego Prawo wyrazić*) wszystkim po niżej wyrażonym obowiązkom ulegać

*) Te Aryngi, każdy z nich Dokumenta układający, do interessu i umów zawartych stosować powinien: gdyż iak w Kontraktach różne są umowy, tak do każdego przypadku nie podobna było w iedney Aryndze wypisać wszystkie okoliczności.

przysięgając, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym wieczysto-przedażnym prawem, zapisem W. J. P. NN. (*Imię, Nazwisko i Urząd, komu się daie Prawo, zapisać*) danym na to: Iż ja Dóbr N. nazwanych, w Woiewodztwie lub Powiecie N. leżących, prawem wieczysto-przedażnym w Roku N. Miesiąca N. dnia N. w Trybunale Głównym W. Xięstwa Lit: przyznanym, od W. JP. NN. nabytych, w aktualnym moim dotąd dzierżeniu zostających, niekwestyonowanym będąc Dziedzicem, potrzebą interesów moich zostawszy zagniony, o wieczność tych Dóbr z W. JP. N. za Summę Złotych Polskich NN. ugodziłem się: którą w terminie niniejszym, dobrą w kraiu idącą monetą, zupełnie do rąk moich odebrawszy, i z wypłacenia oney realnego W. JP. NN. nie odwołanie kwitując, z władzy mi Prawami Kraiowemi rządzenia własnością dozwoloney, wyrażone Dobra NN. z zabudowaniem dwornym, folwarkowym, gumienym, browarnym, z gruntami oromemi i nie oromemi, z sianożęciami mórożnemi i błotnemi, z puszcza, lasami, gajami, z ogrodami owocowemi, i chmielowemi, zaroślami, trzebieżami, wygonami, wypustami, z stawami, młynami, z rzekami, zatokami, jeziorami, z karczmami, z wsiami, Poddanemi w nich mieszkającymi i precz rozeszłymi, z wolnym onych i zabranych gruntów edzyskiwaniem, czynszami i działkami Włościańskimi, z przykuplami, i wszystkimi ogólnie przynależnościami, z zasiewem żytnym i iarszynnym, na osobliwszym przy niniejszym Prawie przezemnie wydającym się Inwentarzu dostateczniey opisanemi. nic z nich w najmniejszey części nie wyłączając, W. JPanu NN. na wieczne a nieodzowne czasy przedaę: Aktorstwa moiego na Osobę Jmci zrzekłszy się, zupełnym stanowią Dziedzicem, żadney salwy do takowego Dziedzictwa mnie, i Sukcesorom moim nie zachowując. Równy z datą niniejszego moiego wieczysto-przedażnego Prawa, w aktualne wieczyste dzierżenie urzędownie przez Woźnego J. K. Mci podaę i postępuę. Dokumenta *Juris et Possessionis* na te Dobra służące, iakie mam, do rąk Jmci oddaę, a dalsze ieżeliby się okazały, powrócić przysięgam. Na mocy zatym tego Prawa, wyrażonemi Dobrami z całą ich rozległością, i wszystkimi attynencyami W. Jmć P.

NN., iako iuż swoiemi własnemi, iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich wynaydować, komu chcąc dać, darować, zapisać, przedać, zamienić, i wedle własnego upodobania obrócić wolen iest: A i a, że żadney przeszkody czynić nie mam, i Sukcessorowie moi nie będą mogli, przyrzekając; owszem od każdego do tych Dóbr interesującego się, własnemi wydatkami W. JP. NN. zastępować i ewinkować iak nayściśley obowiązując się: Na bezpieczeństwo zupełne wyrażonych Dóbr dziedzictwa i nieuchybnego zastępowania, ewikcyą na Dobra moje dziedziczne N. zwane, w Woiewództwie lub Powiecie N. leżące, wnoszę. Wszystkie zaś wyrazy i obowiązki w tym zapisie zawarte, że ja dotrzymam i Sukcessorowie moi dopełniać będą obowiązani, pod zaręką ważności rzeczy wynoszącą, et *sub poena personalis Infamiae* zapewniając, za naruszeniem w którymkolwiek punkcie tego zapisu, *Forum ubiquinarium* w Wielkim Xięstwie Lit: do zapozwania mnie i Sukcesorów moich nacznam: A rozprawę bez żadnych Dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć determinuiąc, ten moy dobrowolny wieczysto-przedażny prawa Zapis, przy świadectwie uproszonych ustnie oczewisto WW. JJ. PP. Pieczętarzów, własną moją stwierdzam ręką. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

F O R M A

Prawa Zastawnego.

Ja NN. wszystkim poniżey wyrażonym obowiązkom ulegać przyrzekając, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym urzyletnym zastawnym Prawem, Zapisem W. JP. NN. danym na to: Iż na załatwienie własnych interessów moich potrzebą zagnłony będąc, u W. JP. NN. wziąłem, pożyczylem, i realnie do rąk moich odebrałem Summy Zł: Pol: NN. dobrą w kraiu idącą monetą, w której Majętność dziedziczną N. zwaną, w Woiewództwie lub Powiecie N. leżącą, z zabudowaniem dwornym. gumiennym, browarnym, z gruntami, sianożęciami, z ogro-

dami owocowemi i chmielowemi, puszczą, lasami, trzebieżami, wygonami, z zasiewem żytnim i zbożem iarszynnym na usiew wiosenny *in fundo* zostawionym, bydłem, i sprzętem gospodarskim, z stawami, młynami, jeziorami, zatokami, sadzawkami, z wolnym w nich ryb łowieniem, z karczmami i z nich przychodzącami intratami, z wsiami, Poddanemi, czynszami, daninami, powinnością, i wszystkiemi ogólnie attynencyami, na osobliwym Inwentarzu, przy terażniejszym prawie przezemnie wydanym, opisanemi, nic z niey nie wyłączając, iak sam w dzierżeniu mam, w trzyletnią zastawną od dnia ninieyszego, to iest: dnia N. Miesiąca N. Roku N. początek biorącą, a w Roku N. tegoż Miesiąca i dnia kończyć się powinna Possessyą, W. J. Panu NN. wypuszczam, postępuję, i przez Woźnego J. K. Mci w terminie ninieyszym intromittuję. Na mocy tedy tego moiego trzyletniego zastawnego Prawa zapisu, W. J. Pan NN. tą Maiętnością, ze wszystkiemi przynależnościami, iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich wedle własnego upodobania wynajdować, komu chcąc w takoweyże Summie przezastawić, budynki iakie nieodbicie będą potrzebne nowe budować, stare reparować, Poddanych osadzać, zapomagać, do powinności Inwentarzem opisaney używać, drzewo z puszczy i lasów na potrzebę *Fundi*, byleby nie na stronę wycinać, aż do zaterminowanego Possessyi czasu wolen iest. Przed wyściem którego, do nastąpić mającego okupna, dwunasto-Niedzielami obwieszczenie wydać, i one w własnym Grodzie nieodwłócznie zeznać, a na terminie wykupna Summę kapitałną Zł: Pol: NN. podobnież dobrą w kraju wedle praw Narodowych idącą monetą zaliczyć, osobno za budowanie nowych, i naprawę starych tak dwornych, iako też włościańskich budowisk, zapomogi Poddanych, niedobioiry i zakładane publiczne podatki sprawiedliwie pretendowane, wedle przyjacielskiego umiarkowania, nie przychodząc do Possessyi bonifikować, oraz wszystkie na dobro *fundi* łożone wydatki, przed Aktami Grodu Woiewództwa lub Powiatu N. wrócić, żadnych o dezolacye przez przypadkowy ogień, inkursye nieprzyacielskie i rozeyście się Poddanych, byleby nie z okka-

zyi Jmci stałe, nie formuiąc pretensyów, tak nayściśley obowiąz-
zuie się, i Następcy moi powinni będą *). A W. J. P. N. po zu-
pełnym przezemnie siebie uspokoienu, Dobra N. z żytem przy
Widzu moim zasianym, i zbożem iarzynnym na usiew wiosen-
ny zostawionym, bydłem i sprzętem gospodarskim, Inwenta-
rzem, Poddanemi, do Possessyi moiey zupełnie i całkowicie po-
wrócić będzie obowiązany. Jeźlibym zaś przed terminem
okupna obwieszczenia dwunasto-Niedzielami nie wydał, onego
w własnym Grodzie zeznać nie kazał, lub w terminie Summy
kapitałney, i za pretensye *ad fundum* sprawiedliwie regulowa-
ney nie opłacił; w ów czas W. JP. NN. tę Maiętność od trzech
do trzech lat nieprzerwanie po sobie idących, aż do zupełnego
we wszystkim ninieyszemu moiemu Zapisowi dosyć uczynienia,
iako wyżej jest opisanym, dzierżec ma. A ia w tym dzierżeniu,
że żadney przeszkody czynić nie będę, i Sukcessorowie moi nie
powinni, zaręczaiąc; owszem od każdego do tey Maiętności in-
teressuiącego się zastępować własnymi wydatkami obowiązuiąc
się, na pewność opłacenia Summy kapitałney i pretensyiney,
oraz za niezawodne zastępowanie, ewikcyą na Maiętność moią
dziedziczną N. zowiącą się, w Woiewodztwie lub Powiecie N.
lczącą, wnosząc: I że wedle wyrazów w tym Zapisie zawartych
wszystko zaskutecznie, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą,
et sub poena personalis Infamiae zapewniając: Za niedotrzy-
maniem w którymkolwiek punkcie tego Zapisu *Forum ubiqui-*
narium w Wielkim Xięstwie Lit: do zapozwania mnie i Nastę-
pów moich naznaczam: A rozprawę bez żadnych dylacyi i do-
brodzieystw prawnych przyiąć przyrzekaiąc, ten moy dobro-
wolny trzyletni zastawny Prawa Zapis, przy świadectwie WW.
JJ. PP. Pieczętarzów ustnie oczewisto odemnie uproszonych
własney ręki stwierdzam podpisem. *Pisan Roku N. Miesiąca N.*
dnia N.

*) Warunki Praw zastawnych pospolicie od umowienia sie Stron
kontraktuiących zawisły: leżli tedy kto inne postanowi, niech pisząc z tey
Aryngi Prawo, umowione położy warunki, a wpisane wyrzuci.

F O R M A

Prawa Arendownego.

Ja NN. wszystkim niżej opisanym obowiązkom dosyć uczynić submittując się, wyznawam tym moim dobrowolnym trzyletnim Arendowym Prawem, Zapisem W. J. P. N. danym na to: Iż ja Dobra moje dziedziczne N. zowiące się, w Woiewództwie lub Powiecie N. leżące, w aktualnym moim dzierżeniu będące, w tenutę Arendowną wypuścić postanowiwszy; a z nich realney na osobliwszym przezemnie podpisanym Inwentarzu intraty roczney Zł: Pol: NN. wyprowadziwszy; z W. Jmć P. NN. o tęż tenutę Arendowną trzyletnią za Summę Złot: Pol: NN. na lat 3 wynoszącą, ugodziłem się, i w terminie niniejszym cało-roczną Summę Zł: Pol: N. realnie do rąk moich zaliczoną odebrawszy; wyrażone Dobra N. z zabudowaniem dwornym, gumiennym, oborowym i dalszym, z gruntami, sianożęciami, z ogrodami owocowemi i chmielowemi, puszcza, lasami, trzebieżem, wygonami, z zasiewem żytnim i zbożem iarzyнным na usiew wiosenny *in fundo* zostawionym, z bydlęm różnego rodzaju i sprzętem gospodarskim, z stawami, młynami, rzekami, jeziorami, zatokami, z wolnym w nich ryb łowieniem, z karcz-mami, arendami, z wsiami, Poddanemi, czynszami, daninami, i ciągłą powinnością na Inwentarzu opisanemi, z przykupłami i wszelkiemi przynależnościami, nic z nich nie wyłączając, w trzyletnią Arendowną dnia N. Miesiąca N. Roku N. poczynając się, a w Roku N. Miesiąca N. dnia N. kończyć się powinna Possessyą, W. J. P. N. wypuszczam, postępuję, i przez Woźnego J. K. Mci urzędownie podaję: Z wypłacenia Summy Zł: Pol: NN. za roczną dzierżawę kwituję: a za przyszłe dwa lata, iżby W. J. Pan N. dobrą nie brakowaną monetą, w terminie poczynającego się każdego roku, to iest dnia N. Miesiąca N. niezawo-
dnie do rąk moich opłacał, zastrzegam. Na mocy zatym niniejszego Arendownego Zapisu W. J. P. N. temi Dobrami, i z nich przychodzącemi intratami, iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich, wedle własnego upodobania wy-naydować, Poddanych do powinności Inwentarzem opisaney

używać, aż do zamierzonego Possessyi czasu, woien iest A w czasie kończącej się trzyletniej Arendowney Possessyi, lub za nieopłaceniem w następnych dwóch leciech w terminie powyżey opisanym umówionej Summy; Dobra wyrażone z attynencyami, z żytem, przy Widzu odemnie mającym się zesłać, zasianym, zbożem iarzynnym na usiew wiosenny zostawionym, bydłem i sprzętem gospodarskim, oraz tym wszystkim, co iest w Inwentarzu opisanym, zupełnie i całkowicie do Possesyi moiey powrócić, nie roszcząc żadnych pretensyów, będzie obowiązany. Wzajemnie ia, że o dezolacyą przez przypadkowy ogień i inkursyą nieprzyjacielską, oraz rozeyście się Poddanych, byleby nie z okazyi i powodu Jegomości stałe, formować nie będę pretensyów; a niedobory czynszów, dziakła Inwentarzem na intratę wyprowadzonych, zapomogi Poddaństwa, zakładane publiczne podatki, i na reparacyą budynków nieodbicie potrzebnych wydatki łożone, bonifikować będę; W czasie dzierżenia w pierwszym roku, i za opłaceniem umówionej Summy w dalszych dwóch leciech, że żadney przeszkody czynić nie mam; owszem od każdego do tych Dóbr interessującego się własnym expensem zastąpię, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, et *sub poena personalis Infamiae*, zapewniam. A na bezpieczeństwo wytrzymania lat zadeterminowanych, i na dopełnienie warunków wyżej opisanych, ewikcyą na dziedzictwo tych Dóbr wnoszę. Za niedotrzymaniem zaś w którymkolwiek wyrazie tego Zapisu, *Forum ubiquinarium* w Wielkim Xięstwie Lit: do zapoznania mnie naznaczywszy, rozprawę bez żadnych dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć obowiązując się, niniejszy trzyletni Arendowny Zapis, przy ustnie oczewisto uproszonych WW. Jchmć PP. Pieczętarzach, własną moją podpisując ręką. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia.*

F O R M A

Zapisu na Kompromiss, czyli Sąd Polubowny.

Ja NN. z iedney, a ia NN. z drugiey Strony piszący się, niżey wyrażonym warunkom ulegać obowiązując się, czyniemy

wiadomo tym naszym dobrowolnym na Sąd Polubowny, czyli Kompromissarski postanowiony, wzajemnie służącym Zapisem: Iż my o spadek z głowy zeszłego W. JP. NN. Dóbr N. zwanych, w Województwie lub Powiecie N. leżących, Summ za Obligami i innemi Zapisami różnie lokowanych, tudzież sprzętów, mobiliów i całej pozostałości w Sądzie Ziemskim Województwa lub Powiatu N. ciągły wiodąc Proceder; a dla zagęszczonych Regestrów Sądowych długo żadanego nie mogąc się doczekać końca *); o też Dobra, Summy, sprzęty i całą z głowy W. JP. N. pozostałość za wzajemną umową w Sądzie Polubownym, czyli Kompromissarskim ostatecznie rozsądzić się postanowiliśmy: I nań za *Super-Arbitra* W. JP. N. a za Sędziów z Strony mnie N. WW. JJ. PP. NN. a ze Strony mnie N. WW. JJ. PP. NN. zgodnie wybraliśmy. Którzy WW. JJ. Panowie *Super-Arbitr* i Sędziowie spólnym obudwóch nas kosztem wyprowadzeni, do Dóbr N. zwanych w Województwie lub Powiecie N. leżących, na dniu N. Miesiąca N. Roku N. lub za nieziechaniem w tym dniu, po wydanym cztero-Niedzielnym obweszczeniu, na czas przez siebie oznaczony, ziechawszy; nie zważając na nieprzytomność niektórych, byleby przy W. Super-Arbitrze dwaj WW. Sędziowie po iednemu z obuch Stron znajdowali się; Jurzydykcją swoich Sądów uformować, a na tym Terminie za Pozwami wzajemnie o wyrażony spadek prawnie wynieść się powinniemi, i za uprzedzonym dwóma-Niedzielami przed terminem ziechania do Kancellaryi Grodzkiej Województwa lub Powiatu N. Kopii Spraw oddaniem; gdy potrzebna zdawać się będzie przez iedną, lub obie Strony dokumentów, sprzętów, ruchomości komportacya, oną uznać; a żadnych dalszych dylacyi i dobrodzieystw prawnych nie pozwalając, całą Sprawę wedle dokumentów i dowodów obustronnych, Praw Kraiowych i sprawiedliwości rozsądzić; spadek ten komu będzie słusznie nale-

*) Na Sąd Polubowny czyli Kompromissarski, nie tylko o Sukcesyą Dóbr, Summ etc. ale też o granice, gwałty, grabieże, o zbiegłych Poddanych, i inne pretensye, opisywać się Prawa dozwalaia. Przeto iaką kto będzie miał pretensya, taką niech w Zapisie na Sąd Polubowny stanowiącym się opisze, i do własnego interessu i umowy stosuje.

zał w całkowitości, lub w części przywrócić, winnych ukarać; z samey zaś Sprawy, gdy wyciągać będzie potrzeba, Inkwizycyą, weryfikacyą, kalkulacyą uznać; Słowem nic nierozsądnego nie zostawiwszy, spory zachodzące ostatecznie załatwić, zupełną moc i władzę niniejszym Zapisem przez nas nadaną mają. A cokolwiek ciż WW. Super-Arbiter i Sędziowie Dekretem swym ostatecznym opiszą i postanowią, to my obie Strony za wiecznotrwałe i przez żaden Sąd, by naywyższy, wzruszyć się nie mogąc, dzierżać i wyrokom tego Sądu dość czynić pod zaręką Żł: Pol: NN. powinni będziemy. A ieżliby z nas którakolwiek Strona za zieżaniem WW. Super-Arbitra i Sędziów, czy to na dniu wyznaczonym, czyli później przez Obwieszczenie zadeterminowanym, do takowego Sądu przystąpić niechciała; w ów czas strona Powodowa, nie przystępującą, do którejkolwiek sądowej Juryzdykcyi pozwać, i z Regestru Taktowego o satysfakcyą Zapisowi dopomnieć się, mocna będzie. A Sąd ten, na Stronie czyniącey własnemu postanowieniu sprzeciwieństwo, zaręki wyżey opisane i wydatki prawne dla Strony Powodowej wskazawszy, samą Sprawę na ostateczne rozsądzenie przed Sąd Kompromisarski odesłać obowiązany zostanie. Równie gdy który z nas po oczewistych Kompromissarskiego Sądu wyrokach dosyć onym czynić nie zechce; pozwany o to przez Sąd którykolwiek, zaręki powyższe zapłacić, wydatki prawne wrócić, i wyroki Sądu Kompromissarskiego całkowicie dopełnić niezawodnie *sub poena personalis Infamiae* powinien. Na uskutecznienie tego wszystkiego, i na pewność zapłacenia powyżey determinowanych, w przypadku sprzeciwieństwa temu Zapisowi, zarąk, ewikcyą ia N. na Maiętność moją N. w Woiewództwie lub Powiecie N. a ia N. na Maiętność moją N. w Woiewództwie lub Powiecie N. leżące, wnosimy. Za niedotrzymaniem zaś, Sąd każdy w W. Xięstwie Litewskim, w sposobie powyżey opisanym, do zapozwania nas wzajemnego determinując; ten nasz dobrowolny na Sąd Polubowny, czyli Kompromissarski wzajemnie zawarty Zapis, przy świadectwie ustnie oczewisto od nas uproszonych WW. JJ. PP. Pieczętarzów, rąk własnych umacniamy podpisami. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

F O R M A

Zapisu Intercyzyinego o Dobra na wieczność skonstraktowane.

Ja NN. z iedney, a ia NN. z drugiey Strony piszący się, wszystkim niżej wyrażonym obowiązkom ulegać przyrzekając, czyniemy wiadomo tym naszym dobrowolnym Intercyzyinym Prawa Zapisem na wzajem danym na to: Iż ia N. Dobra N. nazwane w Woiewództwie N. leżące, spadkiem naturalnym po zeszyłym W. J. P. N. dostałe, w aktualnym moim dzierzeniu zostające, niekwestyonowanie dziedziczac; a na zapłacenie długów przez Antecessorów moich na też Dobra u różnych Jchmciow Panów zaciagnionych, i własne moje interessa, Summy będąc potrzebnym; też Dobra wiecznością sprzedać postanowiłem, i one z W. J. P. N. za Summę Złt: Polsk: N. ugodziwszy się, w terminie Roku N. Miesiąca N. dnia N. Prawo wieczysto-przedażne i Inwentarz na wyrażone Dobra N. z dwornym i dalszym wszelkim zabudowaniem, z gruntami oromemi i nie oromemi, z sianożęciami, ogrodami, puszcza, lasami, gajami, zaroślami, trzebieżami, wygonami, z stawami, młynami, ieziorami, rzekami, zatokami, z karczmami, wsiami, Poddanemi w nich mieszkającemi i precz rozeszłemi, czynszami, dziakłami, i dalszą włościańską powinnością, z przykupłami i wszystkiemi ogólnie przynależnościami, z zasiewem żytnym i iarzynnym, nic z nich w najmnieyszej części nie wyłączaiać, z ewikcyą na Maiętności moiey dziedzicznej N. w Woiewódz: N. leżącey *in forma juris* sprawione wydać, w Ziemstwie Woiewodztwa N. przyznać, te Dobra do wieczystego Jmści dzierżenia urzędownie przez Woźnego J. K. Mci podać, Dokumenta ograniczenia na też Dobra służące złożyć iak nayuroczyściey obowięzuie się. Wzajemnie ia N. umówioną za dziedzictwo Dóbr Summę Złt: Pol: NN. złotem ważnym Hollenderskim obrączkowym, licząc czerwony złoty po Złotyach N. w terminie wyżej opisanym całkowicie niezawodnie do rąk W. Jmci Pana N. wypłacić powinien będę. A to nasze wzajemne postanowienie, że ia N. w wydaniu i przyznaniu Prawa i Inwentarza, oraz podaniu Dóbr wyrażonych

w wieczyste W. J. P. N. dzierżenie; A ia N. w nieomylnym Summy wypłaceniu, w terminie opisanym zaskuteczniemy, pod zaręką Złł: Pol: N. *sub poena personalis Infamiae*, wzajemnie przyrzekamy. Jeżeliby zaś z nas albo ia N. po zaliczeniu przez W. Jmci Pana N. Summy Złł: Pol: N. całkowitey, Prawa wieczystego i Inwentarza na Dobra wyż rzeczzone, i wszelkie onych attynencye, z ewikcyą wyżey zadeterminowaną, i warunkami prawnymi nie wydał, onych nie przyznał i w wieczyste tych Dóbr W. J. P. nie postąpił dzierżenie; Albo ia N. Summy w terminie opisanym całkowitey nie opłacił; W ów czas o takowe własnemu opisowi sprzeciwieństwo przed Sąd należy pozwany, zaręki wyżey określone Złł: Pol: N. z nakazu Dekretowego zapłaciwszy; we wszystkich wyrazach niniejszemu Zapisowi dosyć czynić pod nieuchronną sprzeciwieństwa karą powinien będzie. A Sąd obowiązki w Zapisie tym zawarte do skutku doprowadzając, Dobra wyrażone w dzierżenie wieczyste ze wszystkimi wypisanemi po wyżey należnościami urzędownie podać, a sprzeciwka Summę umówioną zapłacić, nieodwłócznie wyrokiem swoim nakazać mocen będzie. Na pewnoś tego wzajemną, iakośmy opisali ewikcyą ia N. na Maiętność moią dziedziczną N. w Woiewództwie N. a ia N. na Maiętność moią N. w Powiecie N. leżącą, wnosimy. A w niedotrzymaniu, Sąd każdy w Wielkim Xięstwie Litewsk: gdzie rozprawę bez żadnych dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyjąć winni będziemy, do zapoznania nas determinując; ten nasz wzajemny Intercyzyiny zapis, przy ustnie i oczewisto uproszonych od nas WW. JJ. PP. Pieczętarzach, własnemi naszemi podpisuiemy rękoma. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

F O R M A

Zapisu Reformacyjnego, Zastawnego, Dożywotniego.

Ja NN. wszystkie niżej wyrażone obowiązki dopełniać biorąc na mnie powinność, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym Zastawnym, Reformacyjnym, Dożywotnim Zapisem W. Jeymć Pani NN. miłej Małżonce moiej danym na to: Iż ia

z zrządzenia Boskiego za zezwoleniem Rodzicielskim WW. JJ. PP. NN. poiąwszy w stan Małżeński W. Jeymc Pannę N. teraznieyszą Małżonkę moią, z dobroczynnych tychże WW. JJ. Panów N. względów, w exdotacyi Summę Zł: Pol: NN. realnie zaliczoną, oraz klejnoty, złoto, srebro, suknie, bieliznę, konie, powozy i dalszą wyprawną ruchomość Zł: NN. sprawiedliwie wytaxowane, odebrałem. W czasie zaś pożycia naszego Małżeńskiego wzajemnych po miłej Żonie moiej doznawszy affektów i uszanowania; na zabezpieczenie powyższego w Dom moy wniosku, i zawdzięczenie iey ku mnie przychylności; w Summie tak za exdotacyą w gotowiznie mnie wypłaconey, i za wyprawną ruchomość z taxy wypadłej, iako też za Reformę Prawami Kraiowemi zastrzeżoną Zł: Pol: NN. wynoszącej, a w jedną zniesioney Zł: Pol: N. Maiętność moią dziedziczną naturalnym krwi przelewem przy innych Dobrach po W. J. P. N. Oycu moim mnie dostałą N. zwaną, w Woiewództwie N. leżącą, z zabudowaniem wszelkim, z gruntami, sianożęciami, ogrodami, puszczą, lasami, trzebieżami, wygonami, z zasiewem żytnim i iarzynnym, krescencyą, bydłem różnego rodzaju, sprzętem gospodarskim, z stawami, młynami, jeziorami, rzekami, zatokami, z karczmami, z wsiami, Poddanemi w nich mieszkającemi i rozeszłemi, czynszami, daninami, boiarską i ciągłą powinnością, przykuplami i wszystkiemi ogólnie przynależnościami na osobliwym Inwentarzu wypisanemi, nic z niey w naymniejszey części nie wyłączając, w zastawną dożywotnią W. Jeymc Pani N. miłej Małżonce moiej wypuszczam, i przez Woźnego J. K. Mci podaię, Possessyą. Która na mocy ninieyszego zastawnego dożywotniego Zapisu, tą Maiętnością ze wszystkiemi intratami iako chcąc rządzić, dysponować, pożytków wszelkich wedle własnego upodobania wynaydować, nie dezoluiąc iey pod zadnym pretextem, do życia swojego bez przeszkody odemnie i Następców moich wolna iest. A po długim życiu miłej Małżonki, gdy Pan Naywyższy Potomstwem nas obdarzyć raczy; ta Maiętność w rząd moy, a Summa na niey ninieyszym zapisem moim upewniona, Potomstwu naszemu spadkiem naturalnym wedle przepisu Praw dostać się powinna będzie. Jeżlibym

zaś ia wprzód z tego zszedł świata, a miła Żona moja Małżeństwo powtórzyła; w ten czas Potomstwo nasze, czyli w niedostatku iego, Następcy moi, Summę wnioskową Zł: Pol: N. iuż bez opisaney Reformy zapłaciwszy, i wyprawną ruchomość, konie, powozy, oraz garderobę własną Małżonki moiey oddawszy; z pod dzierżenia iey wyrażoną Maiętność, z tym wszystkim iak jest dopiero Inwentarzem podana, oswobodzić, i do swoiey Possessyi obiać mocni będą. A miła Małżonka moja, onę całkowicie nie formuiąc żadnych *ad fundum* pretensyów, postąpić obowiązana zostanie. Wszakże przed wypłaceniem wnioskowey Summy i obięciem wyrażoney Maiętności, dwunasto Niedzielami urzędownie obwieścić powinni. Przeciwnie, gdy Małżonka moja zameścia nie powtórzy; w ów czas nie tylko, że w dzierżeniu iey dożywotnim Sukcessorowie moi żadney przeszkody czynić nie będą mogli; ale też po zeyściu iey, gdy Potomstwa mieć ze mną nie będzie; ciż Następcy moi Summę wnioskową opłaca, i wyprawną ruchomość Sukcessorom lub komu prawnie ustąpi oddadzą, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, *sub poena personalis Infamiae*, zapewniając. Dla bezpieczeństwa zupełnego Summy opisaney, i na dopełnienie obowiązków w niniejszym Zapisie zawartych, ewikcyą na dziedzictwo teyże Maiętności wnoszę, i w niedotrzymaniu w którymkolwiek wyrazie tego Zapisu, Sąd każdy w W. Xięstwie Litew: do zapozwania mnie i Następców moich, gdzie rozprawę bez dylacyi i dobrodzieystw prawnych przyiąć będę winien, determinuiąc, ten moy dobrowolny reformacyiny, zastawny, dożywotni Zapis, przy świadectwie WW. JJ. Panów Pieczętarzów, ręką własną stwierdzam. *Pisan w Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

F O R M A

Zapisu Zrzecznego Kwitacyinego z wyposażenia.

My NN. niżej wyrażonym obowiązkom ulegać przyrzekając, czynimy wiadomo tym naszym dobrowolnym wieczysto zrzecznym kwitacyinym Zapisem WW. JJ. PP. NN. danym na

to. Iż my z zarządzenia Boskiego, za zezwoleniem Rodzicielskim WW. JJ. PP. NN. szlubne zawarłszy związki; z dobroczynnych Rodzicielskich łask za exdotacją z dóbr Oczystych i Macierzystych Summę Żł: Pol: NN. realnie w terminie niniejszym do rąk naszych wypłaconą, osobno kleynoty, złoto, srebro, suknie, bieliznę, konie, powozy, i dalszą wyprawą ruchomość znacznie udzieloną odebraliśmy. Z którego w sposobie powyższym zupełnego nas uspokojenia, nieodzownie WW. JJ. PP. NN. Rodziców naszych kwitując, z dóbr Oczystych N. w Województwie N. a Macierzystych N. w Powiecie N. leżących, ze wszystkimi przykuplami i attynencyami, i Summ Macierzystych na Maiętności zastawney N. lokowanych, tudzież dalszych wszelkich dóbr i summ Oczystych i Macierzystych, wiecznie rzekamy się: Żadney salwy do nich nam i Sukcesso-rom naszym, pod zaręką ważność rzeczy wynoszącą, *sub poena personalis Infamiae*, nie zachowując. Od ścielących w stopniu naszym o tę exdotacją, do Dóbr przez nas dopiero zręczonych, pretensye zastępować własnymi wydatkami obowiązujemy się. A na pewno tego, ewikcyą na Maiętności N. w Województwie N. położoney opisując, za niedotrzymaniem Sąd należny do zapozwania nas i Następców naszych naznaczamy. I ten nasz dobrowolny wieczysto-zręczny kwitacyiny Zapis, przy świadectwie prawnie uproszonych WW. JJ. PP. Pieczętarzów, własnymi podpisujemy rękami. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

F O R M A

Zapisu Obligacyinego, Inekwitacyinego.

Ja NN. poniżej wyrażone obowiązki dopełnić submittuiąc się, czynię wiadomo tym moim dobrowolnym Obligacyinym, oraz Inekwitacyinym Zapisem W. J. P. NN. danym na to: Iż ja potrzebą własnych interesów moich zagniony, u W. J. P. N. wziąłem, pożyczyłem, i do rąk moich zaliczywszy odebrałem, gotowey rękodaney Summy Żł: Pol: NN. dobrą nie brakowaną

w kraiu idącą monetą *): Którą w Roku przyszlým N. Miesiąca N. dnia N. podobnie dobrą nie brakowaną wedle Praw Narodowych w Kraiu idącą monetą, przed Aktami Grodu Woiewództwa lub Powiatu N. niezawodnie całkowicie do rąk W. J. P. N. lub Zapisem osobnym umocowanego Plenipotenta wypłacić iak nayuroczyściey obowiązue się. A ieżlibym na przerzeczonym terminie takowey Summy nie opłacił; w ów czas Dobra moje N. leżące, z attynencyami, wsiami, Poddanemi, karczmami, młynami, stawami, i dalszemi należnościami, wraz po uchybionym terminie *captato quovis tempore*, z iednym Generałem, w proporcey procentu posiedm od sta przychodzącego W. J. Panu NN. *per Inequitationem* obeymować dozwalam. Który po objęciu te Dobra od Roku do Roku, do zupełnego Summy kapitalney przezemnie wypłacenia, przed terminem którego dwunastą Niedziel: obwieścić Jmci urzędownie obowiązue się, *tantum* za Prawem Zastawnym dzierżeć, onemi rządzić, pożytków wszelkich wedle własnego upodobania wynaydować, komu chcąc w takoweyże Summie wypuścić wolen będzie. A ia w takowym dzierzeniu, że żadney przeszkody i interessowania się czynić nie będę i Następcy moi nie powinni, iak naymocniey zapewniając, na bezpieczeństwo tego, ewikcyą na też Dobra wnoszę i opisuję: A wedle opisanych warunków, że wszystko ia dotrzymam, i Sukcessorowie moi ulegać będą winni, pod zaręką ważność powierzoney mi Summy wynoszący, *sub poena personalis Infamiae*, zabezpieczam. Za niedotrzymanie zaś tych wyrazów, Sąd każdy na takie Sprawy Prawami Kraiowemi dozwolony do zapozwania mnie i Następców moich, naznaczywszy; rozprawę wedle tychże Praw bez dylacyi przyiąć przyrzekam: I ten moy dobrowolny Obligacyiny, Inekwitacyiny Zapis, przy świadectwie ustnie oczewisto odemnie uproszonych WW. JJ. PP. Pieczętarzów, podpisem własney umacniam ręki. *Pisan Roku N. Miesiąca N. dnia N.*

*) Jeżeli kto Summę w różnych gatunkach monet pożyczać będzie, w ten czas w Zapisie Obligacyiny, też gatunki monet i ich kurs Prawem opisany wyrazić potrzeba.

F O R M A

W e x l u.

W Wilnie. Dnia N. Miesiąca N.
Roku N. na Żł: Pol: N.

Za Miesiący sześć od daty dzisiejszey, to iest: Dnia N. Miesiąca N. Roku N. za tym moim iedynym własnym Wexlem do rąk W. J. P. N. albo komu ten Wexel zlecony będzie, zapłacić powinien Summę Żł: Pol: N. którey walorem odebrałem.

Akceptuję na mnie, i
wszystkie Dobra moje.

*W tym miejscu podpis
dającego Wexel.*

*W tym miejscu dający
Wexel, powtórnie pod-
pisać się powinien.*

F O R M A

Z a p i s u P l e n i p o t e n c y i n e g o.

Ja NN. czynię wiadomo tym moim Plenipotencyinym Zapisem WW. JJ. PP. NN. danym na to: Iż ia w Trybunale i innych Subselliach różnych Woiewództw i Powiatów W. Xięstwa Lit: z wielą Jchmościami wiodąc procedera; A sam każdej Sprawie, przy zatrudnieniu licznemi interessami moiemi, przytomnym bydź nie mogąc; W. JP. N. do kończenia tychże procederów w Osobie moiey obrałem, i ninieyszym Zapisem ustanawiam. Który na fundamencie tego Zapisu, w każdym Sądzie, tak w dowodzie pretensyów moich, iako też w odporze na zarzuty Stron przeciwnych rozprawować się, na realności komportacyi, gdy sądzono będzie, zaprzysięgać, Dekretami oczewiście zapadłemi kontentować się, od uciążliwie ferowanych do wyższego Sądu appellować, i wszystkie pełnomocnego Plenipotenty obowiazki prawnie, iak nayskuteczniej i nayspilniej dopełniać mocnym iest. Z władzy zatym sobie odemnie dopiero nadaney, cokolwiek uczyni i postanowi, to ia za niewzruszone i trwałe że dzierżeć będę, pod zaręką ważność rzeczy wynosząca, *sub poena personalis Infamiae* przyrzekaiąc: i ten moy Plenipotencyiny zapis z moim i WW. Jchmość Panów Pieczętarzów odemnie ustnie oczewisto uproszonych podpisem, wydaię. *Pisan roku N. Miesiąca N. dnia N.*

T R E Ś Ć

	Str.
Urzędowość i obrzędowość przy zeznawaniu aktów dobrej woli w Polsce	5
Geneza regenta i pisarza hipotecznego	7
O pisarzu i regencie według uchwał sejmu Grodzieńskiego z 1793 roku	8
O przyjmowaniu aktów dobrej woli według „Urządzenia Aktowego“ . .	9
Akta dobrowolnego sądownictwa miejskiego w Polsce przedrozbiorowej	10
O aktach dobrej woli, figurujących w księgach parafjalnych w Wysz-	
kowie nad Bugiem	12
O języku polskim w dawnych aktach sądowych	14
O generale Wielkopolskim	14
O klauzuli egzekucyjnej	15
O pieczęciach rejentów na terytorjum okupacyjnem podczas wojny	
światowej	16
Udział komorników oraz surrogatorów w przyjmowaniu aktów dobrej	
woli	16
Formy czyli wzory aktów dobrej woli w układzie X. Teodora Ostrow-	
skiego:	18

I. KORONNYCH:

Skryptu ręcznego	19
Komplanacyi	20
Punktów do kontraktu resignationis	20
Kontraktu resignationis	21
Długu	22
Kwitu z cessją i ewikcją	24
Kwitu z procesu	26
Kwitu zareęcznego	27
Roboracyi	28
Przypisu żonie przez męża	30
Cesyi z dożywocia dóbr królewskich	31
Zapisu opieki	32

	Str.
Abrenuncjacyi od substancji rodzicielskiej przez żonę	33
Donacyi	33
Reindukcyi	36
Cessyi przysadzonego długu	37
Ewikcyi na dobrach i summach zapisanej	40
Obligu czyli zastawy	41
Zamiany dóbr	43
Darowizny wiecznej	44
Zastawy dóbr	45
Zapisania arendy	47
Wspólnego między małżonkami dożywocia	49
Kompromisu	49
Działu między sukcesorami	50
Zapisu na wyderkaff	51
Zapisu na dobrach	54
Plenipotencyi urzędowej generalnej	54

II. LITEWSKICH:

Prawa wieczystego	55
Prawa zastawnego	57
Prawa arendownego	60
Zapisu na kompromis czyli sąd polubowny	61
Zapisu intercyzyjnego o dobra na wieczność skontraktowane	64
Zapisu reformacyjnego, zastawnego, dożywotniego	65
Zapisu zrzecznego kwitacyjnego z wyposażenia	67
Zapisu obligacyjnego, inekwitacyjnego	68
Weksłu	70
Zapisu plenipotencyjnego	70

UWAGA. W pracy mej „Zarys dziejów notariatu w Polsce“ zamieszczone zostały następujące formy w układzie X. T. Ostrowskiego: intercyzy, reformy posagu, sprzedaży wiecznej dóbr oraz zapisu czynszu na wyderkaff.

ZAKŁAD HISTORII
PRAWA POLSKIEGO
Uniw. Wrocławski

OMYŁKI ZAUWAŻONE W DRUKU.

Na str. 8 wiersz 8 przepuszczono przecinek przed „wydane“

Na str. 10 wiersz 3 winno być „Ustawę“

„ „ 20 „ 8 „ „ „wyrachowaną“

„ „ 26 „ 13 „ „ „inscribit“

„ „ 27 „ 4 „ „ „praemissae“

„ „ „ „ 18 „ „ „exsoluta“

„ „ 29 „ 23 „ „ „Bonis“

„ „ 30 „ 5 „ „ „subucit“

„ „ 32 „ 3 zkońca po „pei“ kreska zbędna

„ „ 35 „ 14 winno być „advitalitatum“

„ „ 36 w ostatni „ „ „exoriundis“

„ „ 38 wiersz 12 „ „ „aut“

„ „ „ „ 25 „ „ „libere“

„ „ 40 „ 22 „ „ „suos“

„ „ 46 „ 25 „ „ „obowiązków“

„ „ 55 „ 18 „ „ „exsolutarum“

„ „ 70 „ 8 „ „ „valor“

